

SEVGİ

dünyası

SAYI: 200011 FİYATI: 900.000 TL.

İyiler Daha Cesur Olun

Dr. Refet Kayserilioğlu

Aklın Özgürlüğü

Güngör Özyiğit

Yamalı Bohça

Nadide Kılıç

Ailenin Kuralları

Çev: Nelda Bayraktar

AYIN DOSYASI:

BİN YILIN BİRİKİMİ

(1801 - 1900)

Aylık Kültürel
ve Siyasi Dergi

Cilt: 32
KASIM 2000
Sayı: 383

SEVGİ YAYINLARI
TİC. LTD. ŞTİ.

adına
Sahibi ve Genel Yayın
Müdürü
Dr. Refet Kayserilioğlu

Yazı İşleri Müdürü:
Güngör Özyiğit

Yayın Kurulu:
Güngör Özyiğit
Nelda Bayraktar,
Zeynep Elkâtip,
Hale Ürkmezgil
Özenç Kayserilioğlu

Halkla İlişkiler Müdürü:
Tülin Özyiğit

Haberleşme Sorumlusu
Kâzım Erdemoğlu
250 42 42

Okur - Abone İlişkileri

Kâzım Erdemoğlu
252 85 85

Yönetim Yeri:
Aydede Caddesi
Kıvılcım Apt. No. 4/5
80090 Taksim/İSTANBUL
Tel: (0212) 250. 42. 42.

Yazışma Adresi:
SEVGİ DÜNYASI

P.K.471-Beyoğlu-İST.
80090

Mizampaj ve
Teknik Danışman
Hale Ürkmezgil

Dizgi:
Özenç Dizgi

Baskı
Form Matbaacılık
613 88 25 - 613 89 73

Fiyatı: 900. 000 TL
Yıllık Abone:
10.000.000 TL.
Yurt Dışı: 15.000.000 TL.

İ Ç İ N D E K İ L E R

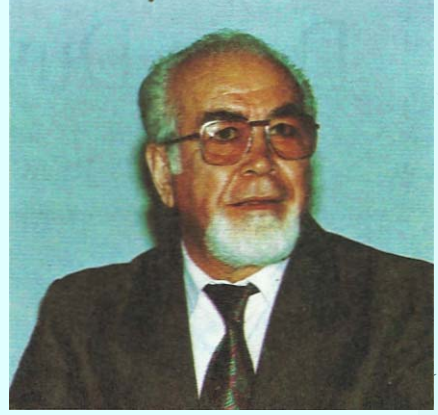
Sevgili Dostlar	
Dr. Refet Kayserilioğlu	1
İyiler Daha Cesur Olun	
Dr. Refet Kayserilioğlu	2
Aklın Özgürlüğü	
Güngör Özyiğit	7
Yamalı Bohça	
Nadide Kılıç	14
Ailenin Kuralları	
Çev: Nelda Bayraktar	17
Gönül Kapıları	
Çev: Acar Doğangün	21
İnternette Öyküler	24

MILLENIUM DOSYASI BİNYILINBİRİKİMİ(1801-1900)

Ludwig Van Beethoven	28
Hammamîzâde Dede	30
Yeniçeri mi? Çıkar Eri mi?	34
Napolyon Bonapart	36
Hegel	39
Das Kapital	42
Evrin Düşüncesinin	
Evrimi	43
Hayatımız Mizah	
Güngör Özyiğit	46
Daniel'den Bir Hediye	
Çev: Acar Doğangün	47

Sevgili Dostlar

Yalnız kendini düşünen insan yalnız insandır. Yalnız kendini düşüneni, başkalarını düşünmeyi de başkaları düşünmez. Başkalarının sevincine sevinmeyi, başkalarının derdine üzülmeyi başkaları sevmez. Sever görüneni de gönülden sevemez. Sever görünmesi de değişik sebeplerden olur insanların biliyorsunuz.

Bugün insanlar genellikle yalnızdır; çünkü günümüzde yalnız kendini düşünmek, en büyük akıllılık, en büyük meziyet gibi kabul ediliyor. Genç kabul bu olunca, herkes aptal görünmemek için, alabildiğince çıkarıcı davranmaya çalışıyor. Sonunda herkes yalnız kalıyor, herkes her an korkulu, endişeli, kimseden yardım beklemeden yaşamak zorunda kalıyor. Bu durum şüphesiz hem mutsuzlukların en baş sebebi oluyor, hem de bir çok hastalığın temel sebebi oluyor.

Oysa insan her işini yalnız kendi gücü ve imkanları ile yapamaz. Mutlaka başka insanların yardımına, desteğine ihtiyacı var herkesin. Bazen bir tek beğenme ve övme bile insana ne büyük bir güç veriyor. Hele bir kişiyi sevenler, destekleyenler çoksa, gerçek dostlarla çevrelenmişse, onun huzuru, mutluluğu, her çeşit sıkıntı ve zorluğa dayanma gücü o kadar artıyor. Dostu olmayanlar zafiyet çeken hastalara benzer, onlar güçsüz ve dayanıksızdırlar her şeye karşı. Dostu olanlar ise dosta değer verenler, dost kazanmak için her fedakarlığı yapmaktan çekinmeyenlerdir. Onlar insana saygı duyanlardır, küçülmesini bilenlerdir, kimseyi değersiz görmeyenlerdir.

Dünyada acıları, bitmeyen kavgaları, ezmeleri, sömürmeleri, öldürmeleri görüyorsunuz. Bunlar insanların başka insanları yabancı ve düşman görmelerinden, özde kardeş olduklarını bilmemelerinden kaynaklanıyor. Ama görüyoruz ki, böyle düşünenler kendi dişleri ve tırnaklarıyla yalnız kalıyorlar ortada. Sonra da hem kendilerinin hem çevrelerinin felaketine doğru körçesine koşuyorlar.

Sizler, sevgili dostlar, insanları bu körlükten, bu yalnızlıktan, bu acılardan kurtaracaksınız. Sizler “Doğru Yaşam Bilgileriyle” gönüllerinizi yıkarırken onlara da birliğin, sevginin, kardeşliğin güzelliğini tattıracaksınız. Onlar sizlerdeki güzellikleri, mutluluğunuzu ve güçlü oluşunuzu gördükçe size hayran olacaklar, size özenecekler. Ve siz onlara doğru yolu göstereceksiniz.

En Derin Sevgilerimle
Dr.Refet Kayserilioğlu

İyiler Daha Cesur Olun!..

Dr. Refet Kayserilioğlu

Kalbinde burcu burcu bir insan sevgisi taşıyan ve iyilik etmek için, hizmet etmek için fırsat kollayan iyilere sesleniyorum bugün.

Daha cesur olunuz!.. İyiliklerinizi göstermekte, karşılaştığınız her çeşit kötülüğe rağmen, iyilikte devam etmekte cesur olunuz. İyilerin olmadığı yerde aydınlığın olmadığını bilerek, iyilerin bulunmadığı yerde kötülüklerin, acıların, ıstırapların, gözyaşlarının, kinin ve nefretin bulunduğu unu hatırlayarak daha cesur olunuz!..

Mutsuz ve gözyaşlarıyla dolu kin, nefret ve korkunun kol gezdiği bir dünyada yaşıyoruz bugün. Bu karanlıkları dağıtmak, ortadaki bu pisliği temizlemek, yüreklere çöken bu umutsuzluğu kaldırmak yalnız ve yalnız siz iyilerin yapabileceği bir iştir.

Vazifenizin böylesine büyük, böylesine yüce olduğunu bilerek cesur olunuz. Siz cesur olmazsanız, siz sadece kendi rahatınızı ve yalnız gününüzü gün etmeyi düşünürseniz, çocuklarınız ve torunlarınız daha çok gözyaşı dökecek, işkenceler altında inleyecek, dünyaya da,

kendilerini dünyaya getiren sizlere de lânet edeceklerdir. Onların mutluluğu için ve onların haklı lânetlerinden kurtulmak için cesur olunuz.

Bu dünyanın

gerçek sahibi

kötüler değil,

iyilerdir

gerçekten.

İYİLİK
KÖTÜLÜĞÜ
YENER

İyilik elbette kötülüğü yener. İyilik ve iyiler elbette kötülerden daha kuvvetlidir. Kötüler, melânetlerini ancak sizlerin korkaklığınızdan faydalanarak sürdürebilirler. Artık bu zulme, artık bu işkenceye

bir son vermek için cesur olunuz. İyilerin bir olduğu yerde bütün hayallerin gerçekleştiğini bilerek, yanlışla doğrunun apaçık ortada olduğunu, güvensizlik diye bir şeyin bulunmadığını düşünerek o mutlu duruma ulaşmak için daha cesur olunuz.

Kötülükler yabancı otlar gibidir. Kendi başına bırakılan sahipsiz bir bahçede bütün güzel çiçekleri, faydalı nebatları boğarlar, onlara hayat hakkı tanımazlar.

Halbuki, bahçe, sahibi tarafından ihtimamla kontrol edilir, zararlı otlardan temizlenirse bakımlı ve güzel bir bahçe olur. Aslında bu dünya kötülere değil, iyilere armağan edilmiştir, onu Yaratan tarafından. Bu dünyanın gerçek sahibi kötüler değil, iyilerdir gerçekten. Bahçenin gerçek sahibi olduğunuzu bilerek, bahçenizi kötülerin elinden kurtarmak için cesur olunuz. Yaratan, din kitaplarında ve ilâhi âlemden gönderdiği büyük tebliğlerde ve dünyaya gönderdiği Gülyüzlülerin ağzından demiyor

mu ki “Her şeyi, iyilikle bölüşünüz, biribirinizi seviniz, kardeşçe yaşayınız. Bir fakire iyilik eden, bir hastaya el uzatan, bir öksüzün gönlünü alan hayırlıdır, beğenilen ve sevilendir” diye. Öyleyse âlemlerin sahibinin insanlardan beklediği iyi olmaktır ve dünyada iyilerin çoğalmasındır. İyi olmakla, iyilikte devam etmekle ve iyiliğinizi yayıp kötülerini tarafınıza çekmekle Yaratanın emrine uyduğunuzu bilerek daha çok cesur olunuz.

Diyeceksiniz ki, cesur olalım da ne yapalım? Silâha sarılıp kötülerin üzerine mi yürüyelim? Kötüleri ortadan kaldırmak için bir teşkilât kurup da toplarla ve tüfeklerle donatarak hücumu mı geçelim? Hayır!.. Hayır!.. Bunların hiçbirini yapmayacak siz. Kötülüğe kötülükle karşılık vermek ancak kötülerin yapacağı bir iştir. Halbuki iyiler, iyilikleri gereğince kötülüklerle de iyilikle mukabele etmek zorundadırlar. Ve işte en kuvvetli silâh da budur. İyiler, iyiliklerine gerçekten inanıyorlarsa ve

Karşınıza çıkan
nahoş davranışların
sizin için bir deneme,
iyiliğinizin bir
ölçülmesi olduğunu
bilerseniz daha cesur
olursunuz.

iyiliğin gerçekten kötülükten daha kuvvetli bir silâh olduğunu biliyorlarsa iyiliklerinde daha güçlü olarak devam etmelidirler. İlâhi nizam iyilerin iyiliklerinde samimi olup olmadıklarını anlamak için zaman zaman iyiliklerine karşı olarak nankörlük, ihanet ve kötülük çıkarır. İşte karşınıza çıkan bu çeşitli nahoş davranışların sizin için bir deneme, iyiliğinizin bir ölçülmesi olduğunu bilerseniz daha cesur olursunuz. Ve her şeye rağmen iyiliğinizden sapmaz, doğru

bildiğinizden şaşmazsınız. Biliniz ki, kötülük aslında iyiliğin daha çok meydana çıkması için, iyiliğin daha çok gelişip gürleşmesi için varedilmiştir. İyiler kuvvetlendiği ve iyilikler istenilen seviyeye ulaştığı zaman ortalıkta ne bir kötü, ne de bir kötülük kalmayacaktır. İşte bunu bilerek, iyiler cesur olunuz!..

İLİM, SANAT VE İYİLİK

Bugün ortada kötüler ve kötülükler varsa, bugün ortada kötüler duruma hakimse, biliniz ki bunun sebebi iyilerin zayıflığı, iyiliklerinin küçüklüğü, iyiliklerini ortaya koymak için her şeyi göze alamayışları yüzündendir. Bugünkü kötülüklerden ve kötülerden aslında iyiler sorumludur. Çünkü kötüler gelişmemişlerdir ve geri bir ruha sahiptirler. Tekâmülde öndekilerin geriden gelenlere yardım etmesi gerekmez mi? Bilenlerin bilmeyenlere öğretmesi bilgilerinin onlara yüklediği bir sorumluluk değil midir? Her şeyi Vareden de bize devamlı verip durmuyor mu? Bizden yukarıda olan yüce varlıklar da bizim hayrımız için kendi rahatlarını, kendi iyi ve üstün şartlarını feda etmiyorlar mı? Dünyadaki öncüler, dünyamıza iyiliklerin direklerini dikmiş olanlar, başkaları için nice sıkıntılara, nice işkencelere göğüs germediler mi? Önceki iyiler cesur

olmasalardı, kötülerle ölümü de göze alarak savaşmasalardı. iyiliklerin örneklerini vermek için gözlerini budaktan sakınsalardı. bugünkü iyiler, sizler ortada olabilir miydiniz? İşte onların fedakârlığı, onların her şeye rağmen iyilikte sebat edişleridir ki, şimdiki iyilerin yetişmesine imkân hazırladı. Ama siz, iyiler, bugünkü kötülükleri ortadan kaldırmak için aynı cesareti gösterdiğinizizi iddia edebilir misiniz? Şüphesiz ki hayır! Öyle olsaydı insanları topyekûn ortadan kaldıracak güce sahip atom ve hidrojen bombaları yapılır, akla hayale gelmez zehirli gazlar icad edilir, kitleleri öldürmek için birçok korkunç mikroplar üretilir miydi? Bunları bulanlar, bunları icad edenler, bu uğurda hükümetlerinden para alarak gece gündüz çalışan ilim adamları, kendi çevrelerinde iyi insan olarak tanınırlar. Görünüşte kimseye zararları yoktur. hanımlarını ve çocuklarını severler. Ama yaptıkları iş, insanları topyekûn ortadan kaldırmak içindir. Bunun iyilik neresinde? İyi insanlıkla bu çalışma nasıl bağdaştırılabilir? Birkaç kötünün ihtiraslarını, ya da vehimlerini ve korkularını tatmin etmek için ilmi onların emrine vermek iyilik midir? O ilim ki, insanlığı yükseltmek içindir. İnsanlığı olgunlaştırmak ve mutlu etmek içindir. Adım adım bize bilgilerin anahtarlarını verenler,

çalıştıkça önümüze bilgi kapılarını açiverenler bize bunları insanların hayrına kullanalım diye veriyorlar. İlimi, insanların kötülüğüne kullanan, kendi ilmini kötülerin emrine veren âlim, ilmine de, kendi ruhuna da, içinde bulunan iyilik ışığına da ihanet etmektedir.

Nasıl ilim insanların yükselmesi içinse, sanat da insanların yükselmesi, mutlu olması, ruhen yücelmesi içindir. Sanatını kötülüğe alet eden, ya da kötülerin emrine veren bir sanatkâr da aynı büyük ihanet içindedir. Bugün bir de belli bir doktrinın körü körüne savunuculuğunu üstüne almış olanlar var. Daima daha iyiyi, daha yeniyi, daha üstünü arayacak yerde, bağlı buldukları sistemi körü körüne müdafaada inat edenler, yaptıklarının insanların hayrına olduğunu da söyleseler, gerçekte kendi gururlarına ve kendi çıkarlarına hizmet etmektedirler. Çünkü doktrinleri adına, bile bile birçok gerçeklere göz yumup kırk dereden su getirerek ille de söylediklerinin doğru olduğunu ispata çalışmaktadırlar.

GERÇEK İYİLİK

Gerçek iyilik, insanların yükselmesi, devamlı ilerlemesi ve mutluluğa ulaşması için devamlı çalışmakla, onlara hizmet etmek için her şeyi göze almakla ve yenilik

peşinde koşmakla olur. Eskiye bağlı kalmak bir marifet ve bir iyilik değildir. Eski, insanı geriye çeker. Yeni ise insanı ileriye götürür. Tekâmülün yönü geriye değil, ileriye doğrudur. Öyleyse gerçek iyilerin daha yenisini, daha iyisini, daha güzelini bulabilmek için devamlı gayret içinde olmaları icabeder. Tanrı'nın dileği de budur. İlim, gerçek iyinin elinde insanları yükselten bir kıymetli vasıtaadır. Gerçek iyiler bunun için devamlı bilgi peşinde koşmak zorundadırlar.

İyilik, sevgiyle olur. Gönlünde insan sevgisi ve Allah sevgisini geliştiren kimse, gerçek iyi olma yolundadır.

İşte bunun için iyiler seviniz, çalışınız, yenilik peşinde koşunuz, iyiliğinizi güçlendiriniz, iyilerle bir olarak iyiliklerinizi organize ediniz ve kötüler karşısında sevgi dolu ve fakat cesur olunuz. İyiler, daha çok cesur olunuz!..

Aklın Özgürlüğü

Güngör Özyiğit, Psikolog

*Dünya gezegeninde akli olan ve bu yüzden böbürlenen
tek varlık insan. Ama ne yazık ki,
en akılsız işleri yapan da yine insan!*

Doğru ve özgürce kullanıldığında, insana en büyük avantajı ve ayrıcalığı sağlayan akıl, kullanılmadığında veya yanlış kullanıldığında dezavantaja dönüşür.

Akıl, insanı varlıkların en onurlusu konumuna yükselten tanrısal bir armağan.

İNSANIN DEĞERİ

Shakespeare bunun bilincinde olarak insanı şöyle tanımlar:
İnsan, ne yaman bir yapı!
Akıl gücüyle ne soylu bir varlık!
Düşünme yetenekleri ne sonsuz!
Duruşu, kımıldanışı ne anlamlı, ne güzel!

**Ne meleğe davranışları, ne tanrıca kavrayışları var
Evrenin gözbebeği insan, canlıların baştaç!..**

Şeyh Galip ise, insanın yüceliğini, ondaki can mumunun çıkardığı ışığın, gökyüzünün fanusuna sığmayacağını belirterek dile getirir:
Bir şülesi var ki şem-î cânın
Fânûsuna sıgmas asûmânın

Pascal'ın dediği gibi, insan bedeni ile cılız, ince, narin bir kamyş. Ama akıl ve gönlü ile evreni içine alacak kadar güçlü ve soylu bir varlık.

Diğer varlıklar, doğa yasaları ve içgüdülerle donatılmaları sayesinde çevreleriyle rahatça uyum sağlayabilirler. İnsan ise, içgüdülerin azalması, uyum için doğal donanımlarının olmaması nedeniyle çevreye uymakta zorlanır. Ne var ki, insanın bu güçsüzlüğü, onun gücünü oluşturur aslında. İnsan kendiliğinden çevreye uyamayacak kadar güçsüz olduğundan, çevreyi kendine uydurmak için akıllanmak ve aklını kullanmak zorunda kalır. Böylece beyni büyüüp, akli gelişerek, evrim zincirindeki en yakın canlıya, hayvana fark atar. Böylece insanla hayvan arasında bir nitelik ayrılığı olduğu ortaya çıkar. Gerçi insanın hayvanla ortak bir yanı vardır. Ama insan denen varlık, bu hayvanlık sınırını aştıktan sonra başlar. Hayvanın her organı çevreye uyum sağlamaya

yönelik olduğu halde, insanın hiçbir organı çevreye uyum için ayarlanmış değildir. İnsan yaşamını çevreye uymakla değil, çevreyi kendine uydurmakla sürdürür. İşte insanı insan yapan, akli ile başardığı bu etkinliktir.

Baş yukarda dik yürümesiyle, insanın elleri serbest kalır ve çevresine karşı bir ölçüde özgürleşir. Akli ve ellerin birlikteliği ise yapıcı ve yaratıcı eylemlere yol açar. İnsan özgürlüğünü, yapabilme gücünü, büyük ölçüde akli ile ellerin işbirliğine borçludur. Böylece insan çevre koşullarını değiştirebilir, doğa yasalarını öğrenme ve kendi yararına kullanma yoluyla ona egemen olabilir. Bu anlamda, aklın üretimi olan kültürle, insan doğayı değiştirebildiği gibi, ona katkı da sağlar. İnsana özgü dil sayesinde insan dış dünyayı sözcüklerle içselleştirir; öylece dış dünyanın ağırlığından ve yükünden kurtulur. Dili ona büyük bir özgürlük sağlar. Dil, insana eğitim yollarını açar. Kültürü sonraki kuşaklara aktarma olanağı sağlar. Ve insanın yükselmesine hız kazandırır.

AKIL VE BİLGİ

Görüldüğü üzere bütün gelişmelere damgasını vuran, insanı insan yapan akli ve bilgidir.

Akli, öğrenmeye açık yanı ile bilici, bulucu, yapıcı ve yaratıcı tanrısal bir güç. Akli, tanrısal bir töz (cevher) olarak sonsuz gözenekleri olan bir bal peteğine benzetebiliriz. Her gözenek,

bir yeteneğe karşılıktır. Tecrübe ve bilgi ile beslenen akıl yapısı gereği gelişir, gözenekleri açılır. Yetenekler, beceriler, ustalıklar ortaya çıkar. Yapıcı ve yaratıcı güçler kendini gösterir.

Burada beyin aklın yüksek düzeyde bir enstrümanıdır. Beyne piyano dersek, akıl da onu çalan piyanisttir.

Bilgi ile aklın ilişkisine gelince, bilgi aklın yapıtaşısı değildir. Akıl bilgiden yararlanır ve bilgi ile gelişir. Bilgi akla ışık tutar, yol gösterir. Akıl bilgiyi kullanarak doğruyu bulur ve onu ruha benimsetir. Ruh da özgür iradesi ile aklın gösterdiği yolda uygulamaya geçer. Yani bilgi olaya doğrudan girmez, olayın meydana gelmesine yardımcı olarak katalizör rolünü üstlenir. Böylece akıl da içinde saklı özellikleri, tecrübe, bilgi ve düşünceyle geliştirir.

Akıl, aynı zamanda doğruyu, yanlış, iyi ile kötüyü ayırdeden yönüyle, davranışlarımızı düzenleyen pratik akıl olarak ahlâkı meydana getirir. Öylece akıl yönüyle özgür ve serbest olan insan, sorumluluk yüklenir.

Eylemlerimizde özgür olup olmadığımız, ahlak felsefelerinin tartışılan konularından biridir.

Psikolojik olarak insan eylemde bulunurken, kendini gözlediğinde, hür olduğunu yani yaptıklarını öyle istediği için yaptığını hisseder.

Toplumsal bir varlık olarak insanın eylem ve davranışları onun özgür olduğu varsayımına dayanır. Toplumsal

ilişkiler bu temel üzerine kurulur. Ona göre anlaşmalar yapılır, sözler verilir. Bütün bu ilişkilerde insanın kararlarını özgür olarak verdiği kabul edilir.

Hukuk, özellikle ceza hukuku insanın yaptıklarının sorumluluğunu taşıdığı ilkesinden hareket eder. Sorumluluk ise özgürlük kavramına gönderme yapar. Çünkü hareketlerinde hür olmayan bir insan, davranışlarından ötürü sorumlu tutulamaz.

Ahlâk alanında insandan bir takım kurallara, buyruklara uyması istenir. Böylece örtülü olarak, onun uyup uymama konusunda özgür olduğu belirtilir.

Keza din alanında Tanrı Peygamberler kanalıyla bize, yapmamızı ve yapmamamızı istediği buyruklar gönderdiğine, ayrıca dinde zorlama olmadığını bildirdiğine göre, inanıp inanmama veya istediğimize inanma konusunda da özgürüz demektir. Eğitim de, insanın eğer isterse değişebileceğine, istenilir davranışlar edinebileceğine olan inançtan kaynaklanır.

İnsanın iradesini kullanarak, bir şeyi yapmak üzere çaba göstermesi, cehit içinde olması, kendini zorlaması da özgür olduğumuzun bir başka kanıtıdır. Sanat alanındaki yaratıcılık ise, özgürlüğün eser halinde görülmesidir. Çünkü yaratıcılık, daha önce olmayan bir şeyi ortaya koymak, doğaya katkıda bulunmaktır. Bu da engin düşünceyle derin duygunun işbirliğinde, güzele

gönül vermiş sanatçının özel bir hüneridir.

Eylemlerimizde özgür ve sorumlu olduğumuzun karşı tezi, davranışlarımızın belirli nedenlere bağlı olduğunu, o yüzden zorunlu olarak o şekilde davrandığımızı ileri süren belirleyicilik'tir.

Leibnitz'e göre hareketlerimizin mutlaka bir nedeni vardır. İrade, onu harekete sürükleyen sebepler arasından en ağır basanını seçer. İrade bir teraziye benzetilirse, onun kefelelerinde sebepler bulunmaktadır. En kuvvetli sebep ağır basacaktır ve irade oraya yönelecektir. Öyleyse irade hür değildir; kendini sürükleyen sebeplerle zorunlu olarak o şekilde davranır.

Diğer bir filozofa, Spinoza'ya göre de, hareketlerimizde hür değiliz. İç ve dış nedenler bizi zorunlu olarak harekete sürükler. Dış dünyadan aldığımız her türlü algı bizi etkiler. İç dünyamızda arzu ve ihtiraslarımız da bizi peşinden sürükler. Buna rağmen biz, bilgisizliğimiz ve kibrimiz nedeniyle kendimizi özgür sanırız.

İKİSİNİ UZLAŞTIRMA YA DA SENTEZ

Eylemlerimizde özgürüz teziyle, davranışlarımız belli sebeplerle belirlenir antitezinin içlerindeki doğruluk paylarını bulup çıkararak bir senteze ulaşır, işi tatlıya bağlayabiliriz. Buna göre biz üç yönümüzden bağlı, ama bir yönümüzle, aklımızla hürüz. Ve serbest bırakılan bu yönümüzle

sonsuz düşünebilme özelliğine sahibiz.

Bağlı bulunduğumuz üç yanımızdan birincisi, biz bilmeden başlangıçta varolmamız ve evren yasalarıyla kuşatılmamız. İkincisi, istemimiz dışında, kendiliğinden çalışan organlarımız.

Üçüncüsü, her zaman bir çekime tabi olduğumuz. Yani durduramayacağımız bir değişimin ve evrim sürecinin içinde bulunmamız.

İşte üç yanımızla bağlı olduğumuz evrensel çerçeve içinde aklımızla, genelin içindeki detayları değiştirebiliriz ancak. Bu ise, insana aklını özgürce kullanma sorumluluğunu yüklediği kadar, haddini de bildirir.

Aklını her detayda hayra kullanmak insanın elinde. Ama insan çoğu kez aklını özgürce kullanamaz da o yüzden hem kendine hem çevresine zarar verir.

ÖZGÜRLÜĞÜN ANLAMI

Aklın özgürlüğünü sorumlu bir şekilde kullanmak, özgürlüğü doğru tanımlamakla eşanlamlıdır. En geniş anlamda özgürlük, insanın düşündüğünü ve istediğini mutlak olarak yapabilmesidir. Ancak böylesine uçsuz bucaksız bir özgürlük olsa olsa mutlak varlık Tanrı için düşünülebilir. İnsanlar bu enginlikte sınırsız bir özgürlüğe hiç bir zaman sahip olmamışlardır ve olamazlar da. Çünkü evrenin kendisi doğal yasalarla kuşatılmıştır ve evrenin bir parçası olarak insan da ona bağımlıdır. Örneğin dünyaya gelip

gelmek insanın elinde değildir. Geldikten sonra da uzun süre korunmak, bakılmak, beslenmek ve büyütülmek zordur. Büyüdükten sonra da yine fizik ve toplumsal çevrenin etkisi ve denetimi altındadır. Doğa yasaları ve insan ilişkileri üzerinde bilgisi arttıkça, fizik ve toplumsal çevre içinde özgürce davranma olanakları genişler. Demek ki özgürlük bilgiyle genişlemekte, ona koşut (paralel) bir açılım göstermektedir.

İnsan bir yandan kişisel özgürlüğünün bilincine varmaya çalışırken, diğer taraftan özgürlük bilincini topluma yaymak gibi bir çabayı göze almak zorundadır. Nedir kişisel özgürlük? İnsanın, başkalarına zarar vermeksizin, diğerlerinin özgürlüğünü çiğnemeksizin, dilediğini yapması. Daha açalım. Zengin bir tecrübe çeşitliliği içinde, kişinin kendi yolunu kendi seçmesi, yeteneklerini alabildiğine ve serbestçe geliştirme olanaklarına sahip olması. Yani özgürce düşünüp inanabilmesi, düşünce ve inançlarını söz, yazı ve diğer yollarla yayabilmesi, aynı düşünce ve inancı paylaşabilenlerle örgütlenebilmesi. Ve yönetimi denetleyip, genel oy gücüyle gerektiğinde değiştirebilmesi. Böylece yönetimde söz sahibi olması. Bunlar kişinin doğal, dokunulmaz, vazgeçilmez ve devredilemez hak ve özgürlükleri olarak görülmüştür.

Özgürlük için verilen uğraş, neredeyse insanlık tarihi ile yaşıttır.

İnsanların kendilerini kuşatan siyasal, toplumsal, ekonomik ve eğitsel bağlardan kurtulma çabaları tarihi oluşturmuştur denilebilir. Üretenlerin baskısına karşı yönetenlerin “kişisel hak ve özgürlüklerini” koruma olarak başlattıkları bu uğraş; yönetenlerin etkilerini sınırlama, yönetimden pay alma ve ona katılmaya doğru giderek genişlemiş ve siyasal özgürlükten sonra toplumsal, ekonomik ve eğitsel özgürlükler gibi yeni içerikler kazanmıştır.

Özgürlük uğraşının özünde birbirini tamamlayan iki öge bulunmaktadır: İlki; insanın yetilerini serbestçe ve alabildiğine geliştirmesi, kendini yenileyip aşabilmesi ve kişiliğini kaybetmeden toplumla kaynaşabilmesi demek olan kişisel özgürlük. Buna özgürlüğün olumlu yanı da diyebiliriz. İkincisi ise, aslında ilkinin gerçekleşmesi için, onu önleyen dış baskılardan kurtulma çabası. Kişinin zengin bir tecrübe çeşitliliği içinde serbestçe gelişip yücelmesini elverişli kılan siyasal, toplumsal, ekonomik ve düşünsel koşulların sağlanmasıdır. Bu çaba özgürlüğün ön koşulu olmakla beraber, tek başına yeterli değildir.

Ne varki, daha çok dış baskılardan kurtulma, özgürlük ortamını sağlama yolunda yürütülen ve bugün de sürdürülen özgürlük savaşımı, özgürlüğün özünü, insanın kendini geliştirmesi demek olan olumlu yanını unutturmuşsa benzer.

Tüm çabaların, baskının her türlüüne karşı odaklanmış olması, insanlarda sanki baskıdan kurtulunursa özgürlüğe kendiliğinden kavuşulabilir sanısını uyandırmıştır. Özgürlüksüz yaşanmayacağı anlaşılmıştır ama, özgürlük içinde nasıl yaşanacağı konusunda henüz yeterince hazırlık yapılmamıştır.

AKLI ÖZGÜR KULLANMAK İÇİN...

İnsan akıl yönü ile hür ve sorumludur. Zaten sorumluluk, hür ve akıllı olan kimsenin kendi hareketlerinin sonuçlarına katlanmasıdır. Bir başka deyişle, özgür bir seçimle, bilerek ve isteyerek yaptıkları karşısında, o davranışla ilgili yaptırımlara konu olmasıdır.

Sorumluluğun koşullarının oluşabilmesi için önce yapılması ve sakınılması gereken belli kuralların olması lâzım. Sonra o kuralların insanlarca bilinmesi. Özgür ve seçim ve niyetle karara varılması. En sonunda eylem olarak uygulamaya dökülmesi gerekir.

Bir yerde irade, sonuç almak üzere, bir maksata yönelik olarak, değişik seçenekler içinde, akla en uygun olanını yapmak kararı ve hareketidir. Azim, bu kararın gücünü, hareketin sürekliliği ise sebatı gösterir.

Bilgi akla yol gösterdiğine göre aklın öncelikle inanıp bağlanacağı bilgilere ihtiyacı var. Çünkü insan ancak,

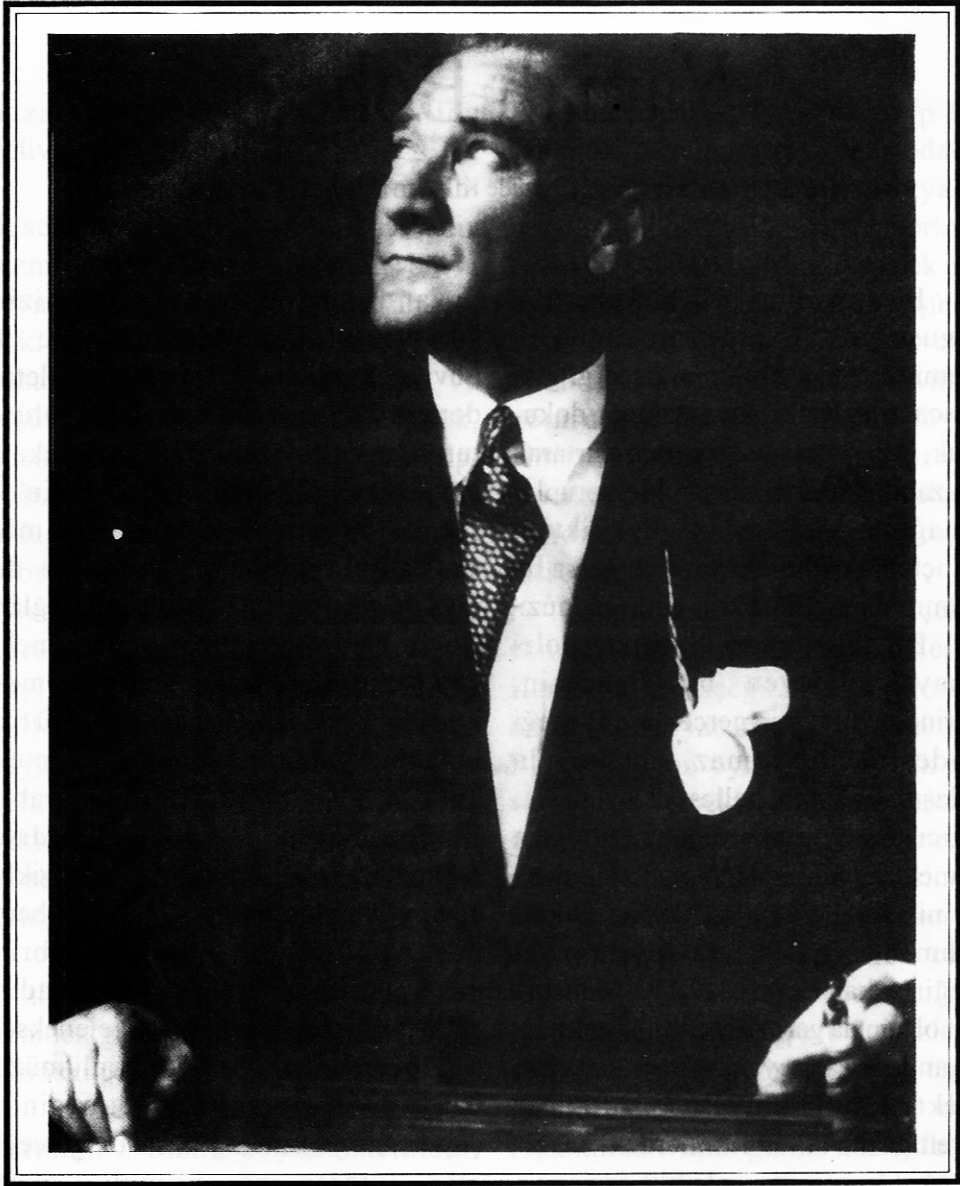

akıl ve gönülle bağlandığı, yani inandığı şeyi yapabilir. İnsana aklı veren kaynak, onu nasıl kullanacağını bilgisini de vermiştir. Ve bu bilgiler akılla da doğrulanmıştır.

Öyleyse aklın özgürlüğü yüce değerlere inanmakla başlar. Doğruda ve iyide olup, çalışıp öğrenerek, herkesi ve her şeyi severek gelişir. Yalandan kaçmakla özünü ve özgürlüğünü zedelemekten korur. Ve Yaratana anmak, O'na yönelmek ve O'nu içinde duymakla taçlanır.

Buda "Gerçek sizi özgür kılacaktır".der.

Doğru bilgilerin ışığında aklını özgürce kullanan tüm gerçeğe varır, evrenle bir ve hür olur. İşte bunu başarmak, insanın ödevi olduğu kadar, mutluluğudur da aynı zamanda.

*Tam bağımsızlık Mustafa Kemal imzalı
Savaşan bir asker ama barışa sevdalı*

*Ulusuna sevgi ve hizmet onun imânı
Onurlu ve kişilikli bir devlet adamı*

*Çağdaş uygarlığa ulaşma ve onu aşma hedefi
Atatürk'ün ulusuna bıraktığı en derin özlemi*

Yamalı Bohça

Nadide Kılıç

Bu ay yazımın belli bir konusu ve kurgusu yok. İçimden geldiği gibi kalemimin paşa gönlünün istediği gibi yazacağım. Belki suya sabuna dokunarak, lafları dereden tepeden aşırarak yazabilirim... ama kesinlikle, sorunlar yumağına, sarılmadan güzellikten, sevinçten, dostluktan yana ne varsa bu yazımın içine girecektir, emin olunuz.

Bir televizyon dizisinde polis olmayı düşleyen bir bekçinin, amirinden dileğinin gerçekleşebileceği müjdesini alır almaz, dostlarıyla paylaşmak için mahallesine koşması... çalgıcı çocuğun akordionundan çıkan nağmelerin eşliğinde, kahveciyle dans edişini seyrederken ağladığını farketmedim bile. İlk kez, bir bekçinin ve iki erkeğin sokak ortasındaki zarif dansına şahit olsam da garipsemedim. Üstelik bu olağanüstü sahneyi düşünen senaristi yürekten kutladım. Bu güne kadar seyrettiğimiz bütün filimlerdeki bekçiler gerçeğine uygun olarak, esmer ve palabıyıklı olmaz mı? Dans etmek gibi asrilikleri (modernlik) onlara hiç yakıştırmayız.

Yaşama sevinç katabilmek, isteklerimizin ne olursa olsun gerçekleştiğini görmek, kendimizdeki güven duygusunu uyandırıyor... tamamen soyut, varsayımlara bile

dayandıramadığımız düşlerimizin somutlaşarak maddi ölçülerde de hüviyet kazanması... büyük nehirlerin denize kavuşurken yayılarak oluşturduğu deltalarda toprağı bereketlendirmesi gibi sabrımız da derinleşerek, duygu ve düşüncelerimiz vasıtasıyla bizde var olanlara da ulaşarak su yüzüne çıkmasını sağlar. Böyle halde futursuzca açılabilme, duygumuzu dışa taşıyıp gizleyememek ise oyunun kuralı olsa gerek. Çünkü biz insanlar, üzüntü ve acıyı istersek içimize ölü gibi gömmeyi başarabiliyoruz. Sevinç ise yol bulup dışa fişkıran bir petrol damarındaki tazyikle çevreye yayılıyor... O sahnede beni duygulandıran bu olmalı... Sabrın meyve vermesi, ruhsal bir hasadın gelmesi, kiraçlığa son verip geleneksel bağbozumu şenlikleriyle gönlümüzü yepyeni düşlere hazır etmesinin çöküşünü yaşamak. Ruhsal bir gerçeği elle tutarcasına bilmek, güce kavuşmak... Ve bu yeni durumdaki şaşkınlığı "bu güzellik bile olsa" atlatılmak için de dostlarımızın gönlüne sığınarak, onların hoşgörüsü ve şefkatiyle içimize sindirebileceğimizi biliyoruz. Hani sevinçler paylaşıldıkça büyümüş ya! Bizim büyük sevinçlerimiz de dostlarımıza sunuldukça

hazmı rahat bir lokma haline geliveriyor.

Bu sahneden sonra iç geçirmedim desem yalan olur. Çünkü nicedir memleketimin kahvehanelerinde böyle sevinç çılgınlıkları duyulmuyor. Mahalledeki insanları düşündüm. Birbirimizi rahatsız etmemek için mesafeli ve ölçülü tebessümlerle merhabalaşarak, nazik, terbiyeli olmaya özen gösterip, yalnız yaşamaya mahkum bireyler olduğumuzu farkediverdim. Belkide bu sebeple hüzünlenmiş de olabilirim. Oysa sevincin doruk noktasında bile zarafet var. Düşündüm, böyle sevinçlerim oldu mu diye? Böyle hallerimi ailem dışında kaç kişiyle paylaşabilirim? Ahbablarımla gönlüne selam yolladım. Onların varlığına şükrettim ve onlarla nasıl güçlendiğimi hissettim. Güçlü olduğumuzu bir kez daha anladım.

Akordiondan yayılan ezginin sözlerine daldım. “eğer dünyaya yeniden gelseydim”i dinlerken geçmişimdeki dostlarıma kayıverdim.

Bize hep annemiz kadar emek vermişti... bizim büyükannemizdi. Amcamızın hanımı olduğu halde. Hastalık derecesine varan temizlik konusundaki titizliğine rağmen, evinin her köşesine teklifsizce dalıp, kendinin bile çoğu zaman hiç oturmadığı üst katındaki odaların yüklüklerine saklanarak, onu şaşırtmacasına kardeşimle oyun oynardık. Sesinde hiçbir zaman kızgınlığı hissetmemiştik.

Ellerini çırpıp, karşılık verip bizi şakacıktan bulamazdı... tam odadan çıkarken, paldır küldür atlayarak bacaklarına sarılırdı. “Aman korktum çocuklar” diyerek, işine dönmek için kaçma numarası yapar, bizi de peşinden koştururdu. Kış geceleri devamız olup, bizi hörgücüne oturturdu... Bizi evimize götürürken ise çoğu zaman fayton olmayı kabul ederdi... Onun sırtında giderken başını örttüğü pıtasının altında kendimizi gerçekten faytonda hissederdik.

Bahçesinin her yanına çiçekler ekmişti. Gülhatmi, Aslanağzı, Hercai, Karanfil, İnci çiçeği... bahçe duvarları bile renk renk yabancı otlarla bezenmişti. Bahçede oyun oynamamıza pek izin vermezdi... çiçeklerin canını yakacağımızı düşünürdü. Büyükanneme hiç itiraz edemezdik. Kararları kesindi... ama bu bizimle olan arkadaşlığımı hiç etkilemezdi. Çiçeklerin hep canlı olduğunu, biz olmayınca onlarla konuştuğunu söyler; “çocuklar sizler de sevdiklerinizi koruyup kollayın, onları başkalarına ezdirmeyin” diye tembihlerdi. Bazı günler mahalledeki oyun arkadaşlarımız bizi hırpaladıkları zaman anneme koşamazdık. Annem bir kız çocuğunun sokak kavgası yapmaması gerektiğini söyleyerek ev hapsi verirdi... o ise haklı isek, bizi desteklemek için oyun alanına gelerek duruma el koyardı. Bu bize kıvanç verirdi.

Alt katta bulunan odasındaki

çeyiz sandığı da izne tabii idi. O isterse açıp senede bir iki kez, içindekileri bize gösterirdi. Evlenmeden önce biriktirdiği çeyizleri ilk günkü gibi duruyordu. Hamit dedenin sedef kabızalı tabancası ile fesini de gösterip, babasının Kurtuluş Savaşı'na bununla katıldığını hep tekrarlardı. Sandığın dibinde tafta kumaştan bohçaya sarılı bir elbise si vardı ki, bunu gösterirken, mavi gözleri hep nemlenirdi. "Bu elbise bana hiç kısmet olmadı çocuklar, ben on bir yaşlarındaydım, Atatürk Havza'ya gelecek diye haber almıştık, belki Vezirköprü'ye de gelir diye herkes çaçoluk yeni esvaplar giyinmek istedik. Savaş, yokluk var. Ama Mustafa Kemal'in karşısına çıkarken temiz ve güzel görünmek lazım diye, annem hepimize saten yorgan yüzlerini söküp esvap dikmişti. Benim yaşta her kadının sandığında böyle, ya yorgan yüzünden, ya da perdeden bozma hiç giyilmemiş çocukluk elbisesi vardır." diye gösterirdi. Büyükanne biz büyüdükçe sandığını sıkça açmaya başlamıştı. Her seferinde bize oyalı mendiller, küçük para keseleri verirdi. Biz İstanbul'a taşındığımızda da bu devam etmişti. Bir tatil dönüşümde bana sandıktan ne istediğimi sordu. Ben "sandıktan istemiyorum, Büyükanne bana kullandığın seccadeyi ver." deyince şaşırılmıştı "bunu mu? Bu yamalı bohça gibi, başka bir şey vereyim." deyince "bu olsun, bak her kumaş parçası birimizin elbisesinden kalmış. Secere ağacımız

gibi" itiraz etti."öyle ağaç yok, uydurma... ama istediğin olsun, senden kıymetli mi!" diye vermişti.

Şimdi seccadeye her bakışında kah annemin elbisesinden parça ile Cumhuriyet'in ilk yıllarının şıklığına, kah çocukluğumuzdaki neşeye kayıyorum. Büyükanne tam secde edeceği yere giyemediği o elbisesinin parçasını yamamış. Belkide tesadüftür, albümlerde resimlerin ikiz kardeşi gibi. Ama bana verirken gözlerini yine kırıştıtarak "biz yokluk zamanının çocuklarıydık, onun için mi bilmiyorum, hiçbir şeyi atmaya kıyamam. Bu seccadeye aynı zamanda yaşadığım herşeyi de dikmişim gibi geliyordu bana" demişti. Büyükanne koyu bir Demokrat Partili idi. Hep Adnan Menderes'in yasını tutmuştu. İkinci Dünya Savaşında ailecek karneyle ekmek yedirmesinin hakkını İnönü'ye helal ediyordu da... idamı bir türlü hazmedemiyordu.. faturayı da İnönü'ye kesmişti.

Duvarındaki yabancı otları bile yaşatmaya çalışan birine aksini anlatmak öyle zor ki.. Dün seccadeyi katlarken yeniden eskilere daldım. O yıllardaki olaylara, anılara gittim. İçim bir hoş oldu "geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer" sözü benim için yaşanan bir gerçekliğe dönüştü.

Güçlü Bir Ailenin Kuralları Neler Olmalıdır?

Çeviren: Nelda Bayraktar
(3 Steps to a Strong Family/Linda and Richard Eyre)

ANNE VE BABANIN ROLÜ

Çocuklarımıza ailemizin kurallarını öğretmenin en iyi ve etkin yolu pek tabii ki önce onları kendimizin uygulaması yani yaşamasıdır. Bazı kurallar, anata ve çocuklara aynı

derecede uygulanabilirken diğer bazıları da farklı uygulanıyor olabilir. Çocuklarımıza bunun sebebini de açıklamamız gerekir. Örneğin barış ve düzen kuralı herkes için geçerli bir kuraldır. Odanızın onların odası gibi düzenli olması gerekir.

Aranızda geçen bir olayda haksızsanız bunu davranışlarınızla da göstermeniz ve özür dilemeniz gerekir.

Diğer yanda anatalar her şeyde çocuklarının iznini beklemezler ama bir yere gitmeleri gerekiyorsa da, nerede olduklarını ve ne zaman döneceklerini onlara bildirmek zorundadırlar. Onların bu şekilde davranmaları çocuklar üzerinde daha büyük etki uyandırır.

Çocukların anataya saygısı ise en başta itaat ile belli olur. Anataların çocuklarına olan saygısı ise onların fikirlerini sorarak ve verecekleri kararlarda onlara yardımcı olarak gerçekleşir.

O halde "hangi kurallar anatalara farklı uygulanır" sorusunu aile içinde tartışmak iyi bir fikir olabilir. Böyle bir tartışmada anne ve baba olarak, onlardan sorumlu olduğunuz gerçeğini vurgulayabilirsiniz. İleride onların da birer anne ve baba olduklarında, aynı sorumluluk duygusunu kendi çocuklarına karşı duyacaklarını belirtebilirsiniz.

Aile hukukunda anatalara en zor gelen ve tartışmaya daima açık olan 3 nokta vardır. Bunlar özür dileme, çocuklarımıza saygı duyma ve barış kuralını aile içinde uygulamadır.

ÖZÜR DİLEME

Hatalı olduğumuzu çocuklarımıza itiraf etmek ne kadar zor gelir bize değil mi? Ama tersini yaptığımızda da aramızdaki iletişimin ve güvenin ne kadar sağlamlaştığını görürüz. Herhangi bir hata yaptığımızda, yanlış

çocuğu suçladığımızda veya kızmamamız gereken bir yerde kızdığımızda, lütfen onlardan özür dileyelim.

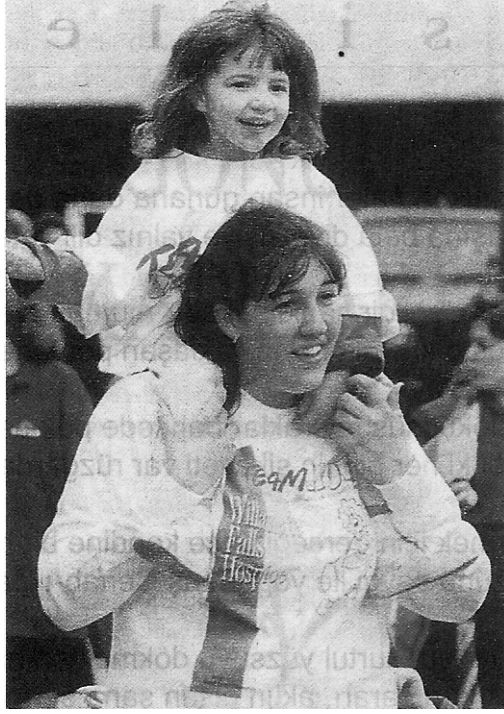
Yıllar önce kızım eve onun için belirlediğimiz saatten daha geç gelmişti. Eve girer girmez onun üstüne atladım. Neredeyse onu çiğnedim. Sorumsuzluğu, duygusuzluğu, anlayışsızlığı için onu suçladıkça suçladım.

Ertesi gün kızımın geç kalma nedenini buldum. Bir arkadaşı kendini yaralamıştı, kızım da ona yardım etmek için yanında bulunmuştu. Odasına girdim. Niyetim ondan özür dilemekti. Ufak bir başlangıç yaptım ve "Özür dilerim. Bilmiyordum.." derken eski anata içgüdülerim yeniden hortladı ve "...telefon denen şey var herhalde. En azından arayamaz mıydın? Seni çok merak ettik!" deyiverdim.

Kızım ise benim bu duygulanımına bir alayla cevap vererek: "Tabii ki arkadaşım kan kaybından ölecek iken 'ah, dur bir dakika annemi ve babamı aramam lazım' diyecektim değil mi?" dedi.

Ertesi gün tekrar denemeye karar verdim. Haklı olduğum konuyu bir kenara bırakıp, sadece özür diledim ondan. Her ikimizin de gözleri doldu ve birbirimize sarıldık. Kızım "Her ikinizin de elinizden geldiği kadar çabaladığınızı biliyorum" dedi.

Anne ve babanın birbirlerine yaptıkları hatalardan dolayı özür dilemeleri de çocuklar üzerinde olumlu etki bırakır. Şunu bir kural haline getirin:

Anlaşmazlıklarınıza veya kavganıza çocuklarımız şahit olmuşsa, bunları nasıl çözümlediğinize de şahit olsunlar.

ÇOCUKLARIMIZA SAYGI DUYSUN

Ailenizin kurallarından biri saygı ise bunun her iki yönde de çalışmasını sağlayınız. Çocuklarımızla konuşmalarımızı şöyle bir incelediğimizde onlarla başka hiçbir insana konuşamayacağımız şekilde konuştuğumuzun farkına varırız. Sanki onlar bizim esirlerimiz ya da hizmetkârlarımızmış gibi...

Çocuklarınızın sizin en iyi arkadaşlarınız olduğunu düşünün. Ya da en iyi arkadaşınızın çocukları olduğunu. Kibarlık lisanını kullanın.

Anlatmaktan ziyade onlara sormayı deneyin. “Lütfen”, “teşekkür ederim”, “özür dilerim” cümlelerini sık sık kullanın. Ciddilik ve iyilik birbirinin zıttı değildirler. Saygılı sevgi sükunet ve işbirliğinin bileşkesidir.

BARIŞ KURALINI UYGULAMAK

Hiçbir şey sükunet kadar aileyi birarada tutamaz. Çocuklar en çok barış ortamında iş birliği içinde ve üretken olabilirler. Size ne kadar zor gelirse gelsin, lütfen sükunetinizi korumaya çalışın. En iyisi bu işe sabah yataktan kalkar kalmaz başlayın ve kendinize telkin edin. Düşüncelerimiz eninde sonunda, eylemlerimizi yaratacaktır çünkü.

e s i n l e r

Konuştukça batar insan günaha daha da beter
Başına belâ diye kişiye yalnız dili yeter

* * *

Ateş değildir sanki şakadır mumun alevi
Ateş o ki, yakar ona yaklaşan pervaneyi

* * *

Yere dökülmüş yapraklar bahçede pek perişan
Belli ki her birinin şikâyeti var rüzgârdan.

* * *

Görmek için gerçeği önce kendine bir bak
Özünü sevgi ile yoğurmuş Cenab-ı Hak

* * *

Terket arzuyu, kurtul yüzseyu dökmekten nâmerde
Bırak kârı zararı, aklın olsun sana sermaye

* * *

Değildir dünya sanma hiç kimseye yâr
Her zevkin sonunda mutlak bir hüznün var

* * *

Ne söylesem, ne desem, gene de az
Ses vermeyince sînemdeki şu saz

* * *

Akıllıysan aklını kullanmayı hele bir dene
Dahası, başka akılları da kendi usuna ekle

* * *

İşte bir gerçek ki akıl ve marıktan süzülme
Elinde olmayan şeyler için sakın üzülme

* * *

Gönül aynadır, sevmez tozu pası
Aklıyla gönlünü yıkar insanın hası

o l g a y g ö k s e l

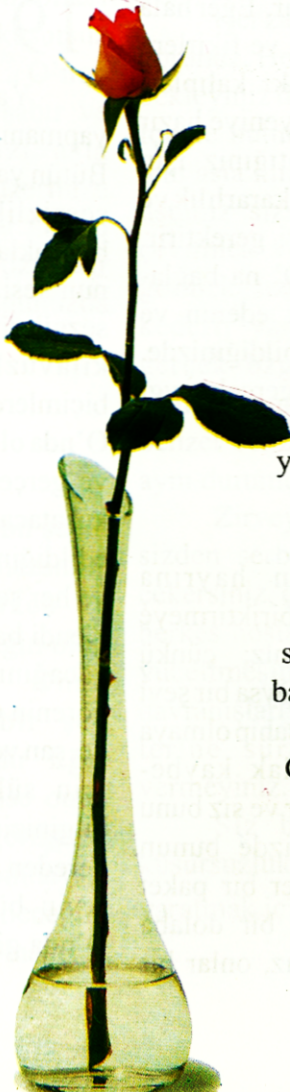
GÖNÜL KAPILARI

Çeviren: Acar Doğangün

16 KASIM

Yaşamda öğrenilecek öncelikli ders sevgidir. Sevgi öylesine güçlüdür ki, bozulamaz, ama gene de elle tutulamaz. Onu bilirsiniz; onu hissedersiniz ama yine de tutulamaz, çünkü bunu yaptığımızda, cıva gibi elden kayıp gider. Sevgiyeye sahip olunamaz, o rüzgâr gibi özgürdür, istediği yere gider. Siz onunla gidiniz. Sevgi birlik ve bütünlüktür. Sevgi sınır ve engel tanımaz. Sevgi özgürlük getirir. Ruhu bağlayan ve sınırlayan korkudur; özgür kılan ve

bütün bağlardan koparan sevgidir. Sevgi bütün kapıları açar, hayatları değiştirir ve en sert gönlü yumuşatır. Sevgi yaratıcıdır; güzellik, uyum ve birlik yaratarak yapar, yapıcıdır.. O her şey için çalışır, her şeye karşı değil... Sevgi öylesine sevinç getirir ki, hiçbir şey bastıramaz onu. Sevgi dans eder ve şarkı söyler. Gönlünüzde sevgi var mı? Birbirinizi gerçekten seviyor musunuz? Sevgi içinizde başlar ve giderek dışarı yayılır.

17 KASIM

Siz yeninin bir parçası olduğunuzu hissediyor musunuz? Kusursuz bir uyumla bütünle birleştiğinizi hissediyor musunuz, yoksa kendinizi rahatsız, endişeli ve sinirli mi buluyorsunuz? Eğer böyleyse, ayrılmak ve başka bir yol bulmak çok daha iyidir sizin için. Ancak yeni ile uyumda olan ve pişmanlık duymadan bütün eskiyi geride bırakan ve serüven ruhu olan yeniyi hazırdır ve yenide rahatça ilerleyecektir. Eğer halâ eski ve geleneksel yollara ve fikirlere tutunmak istiyorsanız, eski kalıpları kırmaktan korkuyorsanız, yeniyi hazır değilsiniz demektir. Yaptığımız işin doğruluğu, yüreklilik, güç, kararlılık ve içinizden derinden bilmeyi gerektirir. Siz inanç ve güveninizi O'na bağladığınızda, size kılavuzluk edenin ve sizi yönetenin O olduğunu bildiğinizde, yapmanız gereken her şeyi gerçek sevgi ve sevinçle yapacaksınız.

18 KASIM

Her şeyi bütünün hayrına kullanınız. Yığmaya ya da biriktirmeye çalışmayınız, ama paylaşınız; çünkü paylaştıkça büyüyecektir. Oysa bir şeyi ya da birisini tutmaya ya da sahip olmaya çalıştığınızda, onu mutlak kaybedersiniz. Çünkü yasa budur ve siz bunu yaşadıkça, bütün çevrenizde bunun işlediğini görürsünüz. Eğer bir paket tohumunuz olsa ve onu bir dolaba kaldırsanız ya da unutsanız, onlar bir

şey olmaz ve orada kalırlar sadece. Ama onları alırsanız, bir yere ekerseniz ve onlara bakarsanız, sadece büyümele kalmaz, çoğalır ve giderek daha çok artarlar. Öyleyse bütün sahip olduğularınıza böyle yapınız; onlara asla sarılmayınız, ama onları hoşnutlukla paylaşınız da nicelik ve nitelikçe giderek çoğaldığını görünüz. Tutumunuz doğru olduğunda, bütün ihtiyaçlarınızın en güzel şekilde karşılandığını ve O'nun her şeyinin sizin olduğunu bilirsiniz.

19 KASIM

Yaşamda her şeyi bizzat yapmanız, ya da yaptırtmanız gerekmez. Bütün yapacağınız, sükûnet ve güvenle sessizlik içinde alacağınız O'nun buyruklarını izlemektir. Bazı canlar O'nun sesini açıkça duyacaklar; bazıları sezgileriyle davranacaklar ve bazılarına kılavuzluk edilecektir. O değişik biçimlerde iş yapar, ama hepsi buyruğun O'nda olduğunu bilecektir, çünkü sevgi ve gerçeğin alâmeti farikası her şeyi kuşatacaktır. O'nun buyruklarına itaat edildiğinde, mucize üzerine mucizeler ve her şeyde O'nun elini göreceksiniz. Kendi başınıza bu mucizeleri yapamayacağınızı ve geçekten içinizden iş görenin O olduğunu idrak edeceksiniz de, şan ve şerefi O'na verecek ve her şey için şükredeceksiniz. Her zaman bilginizin, sevginizin ve anlayışınızın nereden geldiğini idrak ediniz. O her şeyin bütünüdür ve sizin yaşamınız O'nda gizlidir. Siz ve O birsiniz.

20 KASIM

Siz O'nun sevgisinde huzur bulup dinleniniz. Bu sözleri birçok kez duydunuz ve tekrarlanma gereğini merak etmektesiniz şimdi. Çok yavaş ve sessizce bu söz eskiyi silmekte ve yeni bir yol bulmakta... Giderek ilerlemekte ve siz onun sizden bir parça olduğunu bilene kadar içinizde derine işlemektedir. Artık onlar sadece söz değil, ta ki sizde yaşayana, sizde iş görene ve sizde varolana, siz bu sözleri yaşayana ve O'nun sevgisinde kusursuz huzuru bulup dinlenene kadar... O'nun sevgisi öylesine yücedir ki, sabır ve sebatla ilerleyecek ve sizi asla bırakmayacaktır. O ellerini üzerinize koydu ve O size ihtiyaç duyuyor. O'nun sonsuz planında sizin çok özel bir göreviniz var ve siz hazır olduğunuzda O, bunu size bildirecektir.

21 KASIM

Kendiniz denemedikçe bir şeyin iş görüp görmediğini anlayamazsınız. Elinizi düğmeye koymadıkça ve düğmeyi çevirmedikçe elektriğin olup olmadığını bilemezsiniz. Onun olduğunu anlamak için bir şey yapmalısınız. İnanç ta böyledir. Eğer inançla yaşamazsanız ve kimse onun sizin için ne anlama geldiğini görmezse ve eğer güveniniz banka hesabındaysa, istediğiniz zaman onu çekebileceğini biliyorsanız, sadece oturmak ve inançtan

söz etmek yararsızdır. Ancak hiçbir şeyiniz olmadığında, inanç ve güveniniz O'na dayanıp, O'ndan geldiğinden, korkusuzca adım atıyor ve görünüşte imkansız olanı yapıyorsanız, inançla yaşamaktan söz edebilir ve onun yaşayan örneği olabilirsiniz. İlerleyiniz ve inancınızı sınavınız ve sonra ne olduğuna bakınız.

22 KASIM

Her zaman yaşamın parlak yanını görünüz. Her zaman en iyinin olmasını bekleyiniz de, onun olduğunu görünüz. İçinde bulunduğunuz olumsuz durum için asla kimseyi suçlamayınız. Kendi ustanız sizsiniz; madalyonu tersine çevirmek ve öte yanda ne olduğunu görmek size kalmıştır. Eğer hayatın kederli yanını görmeyi seçerseniz, gerçek özgürlüğün sevincini bilen canları yanınıza çekemezsiniz; çünkü benzer benzeri çeker; kendinize ancak aynı durumda olanları çekebilirsiniz.

Zirveye çıktığınızda ve sevgi sizden serbestçe aktığında, her şeyi çekersiniz, çünkü sevinçli bir insandan herkes hoşlanır. Şartları ya da kişileri yüceltmesini biliniz ve başkalarının davranışlarıyla, umutsuzluğun derinliklerine sürüklenmenize aslâ izin vermeyiniz.

Siz huzur, uyum, güzellik, kusursuzluk ve yaşamın en iyi şeylerini yaratmak için buradasınız.

Babam Beni İzliyordu

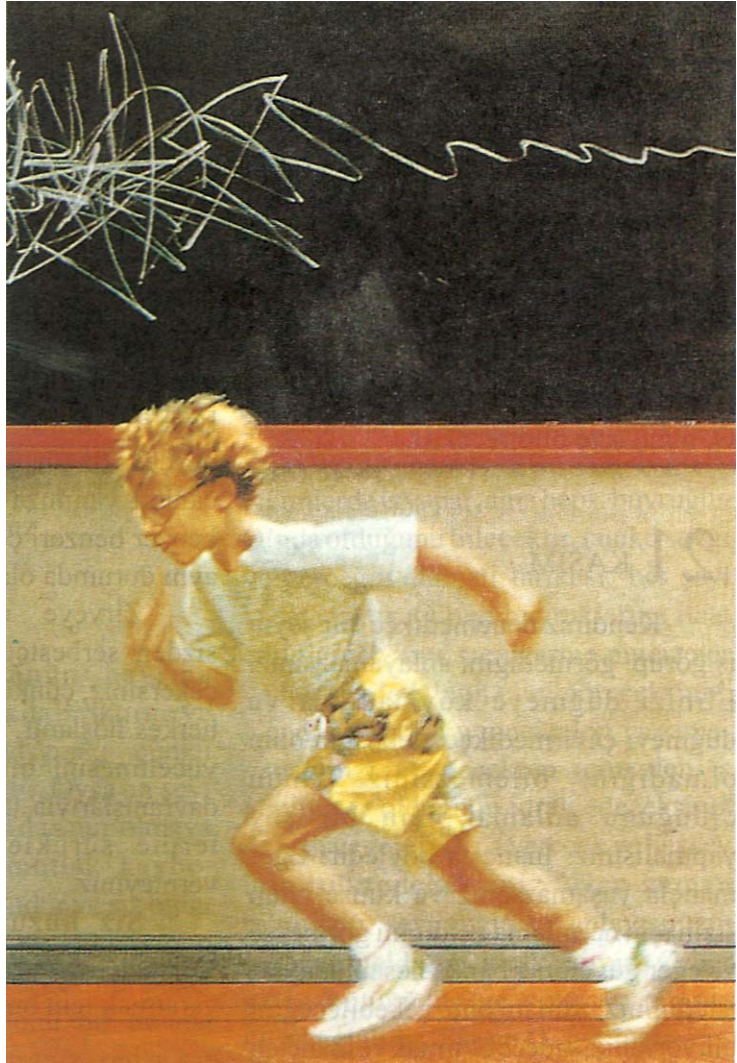
Buluğ çağındaki genç babasıyla yaşıyordu. Annesini yıllar önce kaybetmişlerdi; belki de bu nedenle ikisi arasındaki ilişkiler çok özeldi. Futbol maçlarında genç her zaman yedekte kalsa da, babası daima sevinçle onun maçlarına giderdi. Şimdiye dek tek oyunu bile kaçırmamıştı...

Okula başladığında, sınıfın en küçüğü oydu. Her antrenmanda elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyordu. Belki de ikinci sınıfa geçtiğinde, oyuna girebilirdi.

Bütün okul boyunca ne bir antrenmanı ne de bir oyunu kaçırmıştı. Ne var ki dört yıl boyunca sadece bir sıra ısıtıcısı olarak kaldı. Maçlarda hiçbir zaman takımında yer alamadı. Ama babası her zaman, onu yüreklendiriyor ve tribünlerde yerini

alıyordu aksatmadan...

Koleje başladığında, genç adam gene futbol takımına girmeye çalıştı, ama boşuna... Ne var ki, koçları onu listede tutuyordu, çünkü o her yaptığı işe aklını

ve gönlünü koyuyor, öteki oyunculara büyük destek oluyor ve onların morallerini yükseltiyordu.

Kararlı genç sporcu dört yıllık kolej eğitimi sırasında hiçbir antrenmanı kaçırmadı, ama hiçbir oyuna da giremedi...

Son sınıfın final maçı gelmişti işte... Son maçtan önce antrenman alanına giriyordu ki, koç onu elinde bir telgrafla karşıladı. Genç adam telgrafi okuduğunda, ölü gibi sarardı. Güçlülkle yutkunarak, koça babasının o sabah öldüğünü bildirdi ve "Bugün antrenmana katılmasam olur mu?" diye sordu. Koçu elini onun omuzlarına atarak: "Oğlum" dedi. "İstersen, bütün hafta gelmeyebilirsin. Cumartesi günkü finali de düşünme."

Cumartesi günü gelip çatmıştı... Oyun hiç de iyi gitmiyordu... Üçüncü çeyrekte takım on puan geride iken, genç adam hızla soyunma odasına girdi, işte yetişmişti!.. Futbol formasını giyindi. Koşarak kenar çizgisine yaklaştığında, koç ve oyuncular onun bu denli çabuk dönüşüne şaşırdılar. Hele söylediği sözler daha da şaşırtıcıydı: "Koç, ne olur, bırakın ben de oynayayım! Bugün oynamak zorundayım."

Koç önce işitmezlikten geldi bu sözleri. En kötü oyuncusunu finalde oynatmak istemezdi doğal olarak. Ama genç adam ısrar ediyordu...

Sonunda delikanlıya acıdığı için

yumuşadı: "Peki, dedi, gir bakalım!"

Aradan az bir süre geçmişti... Koç ve takım arkadaşları gözlerine inanamıyorlardı! Daha önce hiç oynayamayan genç adam, her hareketi tam yerinde yapıyor, karşı takım onu durduramıyordu! Koşuyor, pas veriyor ve bir yıldız gibi hasmından topu kapıyordu... Takımı kazanmaya başlamıştı işte. Oyunun bitirme saniyesinde, genç adam bir pası kesti ve koşarak kazanma çizgisini geçti... İşte sonunda kazanmışlardı!

İzleyiciler havaya fırladılar. Takım arkadaşları onu omuzlarına aldılar. Tribünlerde ve alanda müthiş bir tezahürat kopuyordu...

Tribünler boşalıp, oyuncular duşlarını alıp soyunma odalarını terk ettiğinde, koç genç adamın bir köşede sessizce oturduğunu gördü.

Ona yaklaşır: "Delikanlı, harikaydın" dedi. Nasıl yaptın bunu?" Genç adam görevini başarmış bir insanın hoşnut ifadesiyle koça baktı: "Babamı kaybettiğimi biliyorsunuz" dedi. Ama bilmediğiniz bir şey var; onun gözleri görmüyordu."

Sonra hüzünkarışık gülümsemesiyle: "Babam daha önce bütün oyunlara gelmişti: ama bugün benim oynadığımı görebiliyor ve beni izleyebiliyor artık. Ben de ona oynayabildiğimi göstermeye çalıştım var gücümle."

Milenyum DOSYASI

“Bin Yılın Birikimi”
1801 - 1900

Ludwig Van Beethoven

28

Hamamîzâde Dede

30

Yeniçeri mi?
Çıkar Eri mi?

34

Napolyon Bonapart

36

Hegel

39

Das Kapital

42

Evrim Düşüncesinin
Evrimi

43

*Modası hiç geçmeyen
klasik müziğin
iki üstadı:
Istrabı sevince
dönüştüren:
Beethoven
ve her dem taze:
Hammamizâde
İsmail Dede...*

Istıraplardan Sevinç Çıkaran İnsan Ludwig Van Beethoven

GÜNGÖR ÖZYİĞİT

Onun ıstırapı doğum ile birlikte başladı. Sefil bir tavan arasında sarhoş bir babanın ve hasta bir annenin çocuğu olarak gözlerini dünyaya açtı. Fakir, geçimsiz bir aile içinde acılı be güç günler geçirdi. Babası daha küçükken onun müzik istidadını sömürmeye kalkıştı. Daha dört yaşındayken piyanonun başına oturtup, yahut kemanla bir odaya kapatıp saatlerce çalışmaya zorladı onu.

Öyle ki, nerdeyse sanattan sıtkı sıyrılacaktı çocuğun. Böylece çocukluğu yaşının üstünde gailelerle geçti. Küçük yaşta geçim derdini paylaştı. Onbir yaşında tiyatro orkestrasına girdi. On üçünde org çalışmaya başladı. Ve onyedisinde pek çok sevdiği annesini veremden kaybeti. Bu olay onu derinden etkiledi. Bütün büyük insanlar gibi o da, annesini çok sever ve hoş tutardı. Nitekim annesinin ölümünden hemen sonra bir yere gözlaşlarıyla suladığı şu satırları not etmişti: “Annem benim için ne kadar iyi ve sevlilmeye değerdi. En aziz dostum idi. Ben anne kelimesinin tatlı hecelerini söylüyor ve o da bunu dinleyebiliyorken, dünyada benden daha mutlu kim vardı?”

GENÇLİK YILLARI

Böylece Beethoven, çiçeği az, dikenini çok bir çocuklukta gençliğe geçti. Bu çağda da, başka zorluklar pusu kurmuş bekliyordu. Sanki görünmez bir güç, onun acılarını durmadan tazeliyor, biri bitmeden diğerini başlatıyordu. İşte şimdi de iki kardeşinin büyütülmesi ve evin bütün idaresi onun üzerine kalmıştı. Viyanadan daha yeni dönmüş on sekiz yaşında bir gençti. Orada Mozart’tan bir süre ders almıştı. Ve Mozart ilk defa ondaki değeri gerçekten görmüş:

“Bu çocuğa dikkat edin. İleride bütün dünya ondan söz edecek” demişti. Beethoven ümitsizliğe düştüğü zamanlarda bu sözler ona cesaret veriyor. Acı ile yanan kalbine su serpiyordu. Boş saatlerini kırlarda gezinerek, Ren kıyılarında dolaşarak geçiriyor, gelecek için güzel hayaller kuruyordu. Derken Bonn’da kendisine destek olabilecek soylu bir aile ile tanıştı. Ve bu ailenin güzel kızına müzik dersleri vermeye başladı. Ona ilk müzik ve şiir zevkini aşıladı. Bir süre sonra genç Beethoven’in gönlünde kıza karşı aşka benzeyen duygular uyanmaya başladı. Fakat çok geçmeden kız bir doktorla evlendi. Bunun üzerine o, her ikisine de dostça duygularla bağlandı ve bu bağlılığı ömür boyu sürdürdü. Yirmi beş yaşına doğru ikinci kere Viyana’ya gidip, bir prens ailesi ile anlaşarak orada yerleşti. Artık durumu iyiye dönmüş gibiydi. Her yerden çağırılıyor, her gittiği yerde sevgi ve ilgi görüyordu. Ama bütün bunlar onu mutlu etmeye yetmiyordu. O içindeki yangının alev alev ses olup göğe kadar yükselmesini ve kıvılcıklarının tüm gönülleri yakıp, sevgi ile tutuşturmasını diliyordu. Ancak bunu yaptığı, ıstırapların üstüne yükselip gerçek sevinci bulduğu ve herkesin yüzünü güldürdüğü gün mutlu olabileceğine inanıyordu. Daha gençlik çağında üstün düşünce ve yüce duygularla dolmuş, olgun bir insan olmuştu. Azzamanda uzun yollar almış, yoğun olaylar içinde yoğrulmuş, aylarda yılları yaşamıştı. Yirmi beş yaşına bastığında şunları yazıyordu: “Cesaret. Mutlaka başarıya ulaşacağım. Yirmi beş yaşına girdim. Bu seneden tezi yok, içimde gizlenen insanın tamamıyla kendini açığa vurması gerek...” Ve bir dostuna yazdığı mektupda da başarılarını

anlatırken: “Meselâ bir dostu güç durumda görüyorum. Eğer param derhal onun yardımına koşmaya elverişli değilse, çalışma masasının başına geçmem yetiyor. Azzaman sonra onu sıkıntıdan kurtarmış oluyorum.. Görüyorsun ya, bu ne zevkli şey! Sanatımı fakirlere karşı hayır işlemeye admalıyım..” diyordu. İyiliğe inancını hiçbir zaman yitirmedi. Yıllar sonra bu inancı daha da kökleşecek ve: “Üstünlük işareti olarak iyilikten başka şey tanımıyorum. Çocuklarınıza sevgi ve iyiliği öğretiniz. Çünkü ancak o, insanlığı mutlu edebilir” diyecekti. Ama bu inancın iyice yer etmesi için daha nice güç denemelerinden geçmesi gerekecekti.

VE GÖNÜL MESELELERİ

Beethoven sevgiye en yüce değeri veren ve sevmeden yaşayamayan insandı. Sevgisini ve güzelliğini aynada seyretmek istercesine durmadan birine bağlanır, sık sık severdi. Otuzunda bir kadını sevdi. Ve Mehtap Sonatı'nı ona sunarak sevgilisini ölümsüzleştirdi. Ancak mutlu günler kısa sürdü. Gitgide bozulan maddi durumu ve sağırlık belirtileri evlenmesini engelliyordu. Ayrıca bu kadın çocuksu halleri ve bitmek bilmez kaprisleriyle onu çok üzdü. Nihayet bir kontla evlendi. Bu Beethoven için büyük bir yıkım oldu. Az kaldı intihar edecekti. Kardeşlerine gönderdiği mektupta “ölümünden sonra okunup yerine getirilecek” diye yazıyor ve devam ediyordu: “Beni destekleyen yüce cesaret bile silindi. Ey Allahım, bir kerecik olsun bana gerçek sevinci göster. Uzun zaman oluyor ki hakiki sevincin derin sesine yabancıyım. Ne zaman, ey ulu Tanrım, ne zaman ona yeniden rastlayacağım? Asla mı? Hayır, bu çok acı bir şey olur...” Ve Tanrısına olan sarsılmaz inancı sayesinde, O'na sığınıp sabrederek bu güç imtihanı da başarı ile verdi. Tekrar piyanosunun başına geçip çalışmaya koyuldu. Do Minör senfoniye

yazdığı bir sırada yeniden Therese De Brunswick isimli bir kıza gönlünü kaptırdı ve onunla nişanlandı. Onu büyük bir aşkla sevdi. Ve onun adına bir çok eser besteledi. Fakat bu da uzun sürmedi. Bir çok engeller çıktı ve olaylar onların ayrılmasını sağlayacak şekilde gelişti. Buna rağmen birbirlerini hiç bir zaman unutmadılar Beraber oldukları günleri ikisi de, hayatlarının en mutlu anlarının kokusunu saklayan bir çiçek gibi kalplerinde yaşattılar.

Beethoven kırkına bastığında, artık adamakıllı olgunlaşmış, acı tatlı yaşantıları üzerinde düşünüp, onlardaki bilgi balını süzerek durulmuş, denge bulmuştu. Gücünü iyiden iyiye duyuyordu şimdi. Dünyanın aldatıcı görünüşlerine dudak büküyor, iyiliği ve sevgiyi herşeyin üstünde tutuyordu. Gerçek yerini bulmuş ve görevini sezmiş olaak: “benim krallığın göklerde” diyodu. Bu sıralarda onu görmüş olan Betina isimli bir kadın: “Hiçbir kral, kendi gücünü bu kadar şuurla duymuş değildir” diyor. Yine aynı kadın Goethe'ye yazdığı bir mektupta şöyle söylüyor: “Onu ilk gödüğüm zaman, bütün kainat önümden silindi. Beethoven bana dünyayı hatta ey Goethe seni bile unutturdu. Onun zamanımızdan çok ilerde olduğunu söylemekle aldandığımı sanmıyorum.”

EN ÇETİN İMTİHAN

Beethoven yoksulluğun ve aşk hayatında uğradığı hayal kırıklıklarının acısını unutmak için kendisini çalışmaya veriyor, dostlukta ve müzikte kendine teselli buluyordu. Fakat ne çare ki, tam o sıralarda kulakları da artık duymamaya ve sağır olmaya başlamıştı. Bu, müziksiz yapamıyan onun için en büyük acı idi. Ayrıca sağırlığı yüzünden insanlarla da konuşup anlaşamıyor, koyu bir yalnızlığa gömülmüş olarak öyle bir başına yaşıyordu. Kaç kere hayatına son vermeyi düşündü. Hemen her seferinde bir kuvvet onu

tutuyor ve sanki tatlı, sevgi dolu bir ses kalbinin kulağına fısıldayarak, biraz daha dayanmasını söylüyordu. Zira derin ıstırapı tatmamış olan, gerçek sevincin değerini bilemez ve onu yeterince özleyemezdi. Sonradan gelecek hayırlar için önceden birçok şeyin görülmesi ve yaşanması gerekti. Bu, insanın olgunlaşmasında güdülen ince bir planın gereği idi. Ve şimdi o, gelecek hayırları bekliyordu sabırla...

SEVİNÇ SENFONİSİ

Hani bir heykeltraş varmış. Düşüncelerini ancak heykelleştirerek anlatabilirmiş. Bir gün sevinç düşüncesi gelmiş aklına. Hemen heykelini yapmak istemiş. Ama aksi gibi malzeme bulamamış. Neredeyse çıldırarak gibi olmuş. Derhal karısının mezarına koşup, bir zamanlar onun için yaptığı hüznü heykelini kırıp, yerine sevincin heykelini dikmiş ve rahatlamış. Beethoven da tıpkı böyle hüznün uçurumunda iken, büyük bir güçle sevinci

yaratma ve kutlama işine girişti. İnsanın yalnızlıktan ve teklikten kurtulmak için giriştiği amansız savaşı, uğradığı hayal kırıklıklarını belirten, sürekli olarak gerçeği arayışını anlatan bir senfoni yarattı. Ve en sonunda gerçeği görüp, sevgiyi öğrenerek gönül gönüle vermiş tek bir kalp gibi çarpan insanlığı Tanrının huzurunda secde ettirip yere yüz sürdüdü. Senfoni bittiğinde Beethoven sevinçten baygın bir halde dostu Schiller'in evine götürüldü. Kendine geldiğinde: "Feda et, hayatın değersiz hırslarını daima sanatına feda et! Allah her şeyin üstünde!" Diyordu. Nihayet, o, ıstıraplarının üstüne yükselmiş gönlünde yoğurduğu gerçeklerle, gönlüne açılan gözlerinin kıyısında sevginin ovasını kurmuştu. Ve şimdi bütün insanları bu ovada birbirini kucaklamaya, öpüşmeye ve bir olmaya çağırıyordu. Çünkü Tanrının gerçek dileği buydu ancak ve bu gerçekleşmeliydi mutlak.

Müziği Her Dem Taze Hammamîzâde Dede

Çok insan anlayamaz eski musikimizden
Ve ondan anlamayan bir şey anlamaz bizden

Yüz elli yıl sıra dağlar birer birer yücelir
Ve akibet Dede'nin anlı şanlı devri gelir

Bu musikiyi o son kudretiyle parlattı
Ölünce ülkede muhteşem bir güneş battı

Yahya Kemal

Yahya Kemal'in belirttiği gibi İsmail Dede, İtri, Zaharya, Tab'ı Mustafa Efendi, Ebu Bekir Ağa gibi her biri ayrı bir devri

simgeleyen büyük bestecilerin sonuncusudur. Sıradağlar benzeri birbirini izleyen bu dev sanatçılar silsilesinin son zirvesi: Dede Efendi! Zaten Türk Musikisinde sadece "Dede" denildiğinde ilk akla gelen odur.

Dahası, Osmanlı'nın çöküş döneminde, bu çöküşü zafere dönüştüren, eski görkemli günleri müziği ile yaşatan Dede'nin dehasıdır.

XIX. yüzyılın en büyük bestecisi olan Hammamîzâde İsmail Dede 9-1-1778'de Kurban Bayramı'nın birinci günü

Şehzadebaşı'nda dünyaya gelir. Kurban Bayramı'nda doğduğundan kendisine "İsmail" adı verilir. Makedonya'da doğan, uzun süre Cezzar Ahmet Paşa'nın mühürdarlığını yapan, sonra İstanbul'a göçeden babası Süleyman Ağa, hamam sahibi olduğundan, İsmail'in isminin başına "Hamamcının çocuğu anlamına "hammamîzâde" sözcüğü getirilir.

İsmail yedi yaşında Çamaşırcı Mektebi'nde öğrenimine başlar. Kısa sürede sesinin güzelliği ile sivrilir ve okulun "ilahicibaşı"lığına getirilir. Derken oğlunun sınıfarkadaşı olduğu için Uncuzade Mehmet Emin Efendi'nin dikkatini çeker. İsmail'in yeteneğini hemen sezen Uncuzade, onunla meşke başlar. Birlikte yüzlerce eser geçerler. O arada bir şarkının unutulmuş meyanı, İsmail'in o meyanı yeniden bestelemesi sayesinde hatırlanır. Bunun üzerine Uncuzade, hemen o gün İsmail'e muzikiden icazet (diploma-izin) verir. Yine Uncuzade Mehmet Emin Efendi, korumasına aldığı İsmail'i on dört yaşında, Başdeftardalık'ta Başmuhasibe Dairesi Kalemi'ne katip yardımcısı olarak yerleştirir. Yedi yıl kaleme giden İsmail, bir yandan Uncuzade ile dersleri sürdürürken, diğer yandan Yenikapı Mevlevihanesi'ne giderek dergâhın postnişini Ali Nutki Dede'den Türk Musikisinin inceliklerini öğrenir. Şeyh Galip'in de eğitmeni olan Ali Nutki Dede'den aynı zamanda, Mevlevilikle ilgili bilgiler de alır. Zaten gönülden eğilimli olduğu Mevleviliğe ve Mevlana'ya kalbini sıkı sıkıya bağlar. Daha yirmi yaşında gencecik bir delikanlı iken, 1001 günlük çileye soyunarak derviş olur. Öylece müzik eğitimi yanında, gönül eğitimine de girerek, nefsindeki benlik izlerini hak yoluna kurban etmeyi öğrenir. Derviş İsmail çile doldururken, babasının ölüm haberini alır. Daha sonra annesine rağmen hamamı satıp bütün parasını hayır işlerinde

kullanılmak üzere dergaha bağışlar. Yine çilede iken:

Zülfündedir benim baht-ı siyahım
Sende kaldı gece gündüz nigâhım
İncitirmiş seni meğer ki âhım
Seni sevdim budur benim günahım

Güfteli, Buselik makamında bir şarkı besteler. Bu şarkı ile ünlenerken hayatının akışı değişir. Şarkıyı dinleyen, kendisi de, musikide ekol sahibi bir üstad olan III.Selim, derviş İsmail'deki dehayı farkeder ve derhal huzura getirilmesini ister. Buyruk dergaha iletildiğinde, Ali Nutki Dede, derviş İsmail'in çilede olduğunu belirterek, ancak akşam ezanında dergahta olma koşuluyla izin verir. Böylece Hünkâr'ın buyruğu ve şeyhinin rızası ile çileyi kırmak zorunda kalan derviş İsmail, III.Selim'in huzurunda Buselik şarkısını okur. Eseri dikkatle dinleyen ve mestolan Sultan, övgüleriyle birlikte İsmail'e bir kese altın bağışlar.

Derviş İsmail, saraydan çıkınca, büyük bir coşkuyla önce annesine uğrar ve "Anneciğim, hamamı satıp, parasını tekkede dervişlere yedirdim diye bana kırılmıştın. Bak işte pirim bana neler bağışladı" diyerek bir kese altını annesine bırakır. Oradan da akşam ezanında önce dergaha yetişmek üzere yola koyulur.

Tanrısal bir el, genç yaşında İsmail'in yolunu açar. Müzik mücevherini iyi tanıyan "ses kuyumcusu" bir sultan olan III.Selim tarafından keşfedilir. Tasavvufun ve Klasik musikinin bütün birikimine sahip Şeyh Galip'i yetiştiren Ali Nutki Dede'den el alır. Derviş İsmail çiledeyken Şeyh Galip ölür. Ona saygısı o kadar büyüktür ki, onun şiirine layık bir beste yapamayacağı duygusuyla ünlü Mahur Yörük Semai dışında, sözleri Şeyh Galip'e ait başka eseri yoktur.

Derviş İsmail, Padişah'ın buyruğuyla Ali Nutki Dede tarafından kısaltılan

çilesini on ayda tamamlayarak “Dede” ünvanına hak kazanır ve dergahta kendisine ayrılan, tırtılı kelebeğe dönüştüren “koza” misali, insanı İNSAN yapan “ı” tipi hücreye yerleşir. Ardarda bestelediği birbirinden güzel eserleriyle ünü iyice yayılır. Ses dünyasında Dede’nin şarkıları yankılanır. Özellikle:

Ey çeşm-ı âhû hicr ile tenhalara saldın beni

Güfteli Hicaz Nakış Beste’si dillerden düşmez olur. O arada Dede, sarayda haftada iki kez yapılan Huzur Fasıllarına katılır. Kısa sürede, Sultan’ın baş sohbet arkadaşı (Musahib-ı Şehriyari), ardında baş-müezzin (ser-müezzin) seçilme onuruna erer. 1801 yılının sonlarında saraylı bir hanımla evlenerek, Akbıyık Mahallesinde kiraladığı bir eve taşınır. Ancak dergahtaki hücrelerine de sürekli gelerek, öğrencilerine musiki eğitimi verir. Ve aralarında Dellal-zade Hacı Hafız İsmail Efendi, Mutaf-zade Ahmet Efendi, Nikagos Ağa, Hacı Faik Bey, Şakir Ağa, Hacı Arif Bey ve Rıfat Bey gibi insanların bulunduğu üst düzeyde besteciler Dede’nin dizi dibinde, onun eğitiminden geçerler.

Sanatı besleyen daha çok acılardır. Dede Efendi için de acı günler, gelir çatar. Ne var ki o da, Beethoven gibi acıların altında ezilmez. Acıları, yeni bestelerinin doğum sancıları olarak değerlendirir. 11804 yılında şeyhi Ali Nutki Dede’yi, bir yıl sonra da üç yaşındaki oğlu Mehmed Salih’ı yitirir. Oğulunun ölümüyle, yüreği evlat acısı ile dağlanırken:

Bir gonca-femin yaresi vardır çiğerimde
Güfteli, Bayati murabbaı besteler. Üç yıl sonra annesi Rukiye Hanımı, arkasından da ikinci oğlu Mustafa’yı toprağa verir. O sıralarda çıkan Kabakçı Mustafa İsyanında en büyük desteği III.Selim şehit edilir. Yine isyan sırasında, ortak bir kâr besteledikleri yakın dostu, eski reisülküttaplardan Reis

Mahmud Raif Efendi’nin katledildiğini içi yanarak öğrenir.

Dede, Kabakçı İsyanından sonra saraydan ayrılarak inzivaya, kendi köşesine çekilir. Bu sırada Ali Nutki Dede’nin yeine geçen Nasıl Seyyid Dede’den ney öğrenir. O arada kâr, murabba, nakış, semai, şarkı gibi herbiri birer başyapıt olan eserler besteler.

II.Mahmud Yeniçeri Ocağı’nı kaldırdıktan sonra bir gün Yenikapı Mevlevihanesini ziyaret eder. O sırada Dede’nin Neva Ayini okunmaktadır. Müzikten iyi anlayan Sultan çok duygulanır. Ve Dede’yi müsahibleri (sohbet arkadaşları) arasında alır. Böylece Dede için ikinci kez saray hayatı başlamış olur.

Saraydaki müzisyenler, Dede çapında bir dehanın aralında bulunmasından rahatsızlık duyarlar. Ve onu çekemezler. Dede’den çok şey öğrenmesine rağmen sermüezzin Şakir Ağa bile, Dede’yi kendine rakip olarak görür. Rauf Yekta Bey’in anlattığı üzere, Şakir Ağa yeni bulduğu Ferahnak makamında yaptığı bir besteyi Sultan’ın huzurunda okuyarak Dede’yi açık düşürmek ister. Ne var ki Dede sarayda gizli gizli çalışırken duyduğu bu yeni makamdan bestelediği bir şarkıyla karşılık verince, Şakir Ağa şaşakalır. Aralarındaki rekabetin, böylesi gizli bir çekişmenin farkına varan II.Mahmut. Dede’nin tarafını tutarak:

“Şakir, Şakir, Dede musikide bir canavardır; sen onunla başedemezsin” der. Sultan’ın bu benzetmesi, çok duyarlı, ince ruhlu bir insan olan Dede’yi üzer. Suskunluk dönemine girerek, bir yıl hiçbir şey bestelemeyiz. Sonra ışık ve hasret yağmurunu andıran bereketli besteler birbiri ardından gelir.

Yine Rauf Yekta Bey tarafından bulunan Dergah ayin defterindeki bir notta, İsmail Dede Şevk-ü-tarab ayininin her nağmesini Ali Nutki Dede’nin söylediği gibi yazdığını belirterek benliğini nasıl

silebildiğini gösterir. Bu eser Tanpınar'ın da değindiği gibi ortak bir çalışmanın ürünüdür. Herşeyiyle Dede değildir şüphesiz. Ama daha sonraki büyük eserlerin, Saba, Neva, Sababuselik, Bestenigar ayinlerinin ve nihayet Ferahfeza mucizesinin bir habercisidir. Şevk-utarab ayini 1084'de okuduğuna Dede daha 27 yaşındadır. Diğer eserleri ise, 1823'den sonra bestelenmiştir. Aradan geçen 19 yıl içinde Dede iyice pişer, olgunlaşır ve devleşir.

Dede'nin hayatı ve sanatı üç dönemden geçerek gelişir ve doruğa yükselir. İlk ünlendiği 1798'den Saba ayininin bestelendiği 1823'e kadar süren devir, Dede'nin hazırlık dönemidir. Bu dönemde Dede bir dizi deneyimlerden geçer, acılarla yoğurulur, hayatla hesaplaşır. Öğrenmeye merakı, dikkati, alma ve benimseyip uygulamada olağanüstü yeteneği, müzik dehası ile belli bir birikime ulaşır. Gerek saraydaki hanendeliği, gerekse dergâh ayinlerindeki görevi ona musikinin derinlerine inme, inceliklerini görme ve gizlerine erme imkânı verir.

Dede çapında sanatçılar bazı şeyleri öğrenmeden bilir, hiç acemilik çekmeden ustalığa adım atar. Yaşadıkları olaylar, derinden duygulanmalar ve şevkle çalışmalar onun özündeki güzellikleri nağme nağme ses dizeleri halinde ortaya çıkarır.

İkinci dönem 1823'den sonra bestelediği ayinlerle kendini gösterir. Bu dönemin belirgin özelliği esinini Mevlevilikten almasıdır. Burada Dede, kendinin ve hayatın sırrını keşfetme peşindedir. Dilden dile dolaşan şarkları ile enine yayılan üzü, bu dönemin eserlerinde derinliğine bir bolyut kazanmaktadır.

Üçüncü ve sonuncu dönem 1839'dan, Hacda Mina'da ölümüne değin, 1845'e kadar olan zaman dilimini kapsar. Bu dönemde Dede, daha önce vamuş olduğu dorukların keyfini çıkarır. O

doruklara çıkabilmek için dinleyenlere sestem bir merdiven uzatır. Kendine özgü buluşlarıyla, sürpriz geçkileriyle insanı özünden yakalar ve sanatın büyüğü dünyasında dolaştırır. Son döneminde eserlerine batı musikisinden çeşniler de katar.

II.Mahmud'un özel isteği üzerine bestelediği Ferahfeza ayinine ilişkin olarak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yorumu esere yakın bir güzelliktedir. Sözle anlatılsaydı, kelimelerle inşa edilseydi, ferahfeza ayini işte bu kadar olurdu:

"Ferahfeza ayini sade İsmail Dede'nin eserinin değil, bütün musikimizin bir ucu imkânsız kıvranan yıldız topluluğudur. Ferahfezâ, Dede'nin, sanatının teknik meselelerinde olduğu kadar, iç meselelerin de halledildiği noktadır. Garipti ki bu noktaya varılınca Dede'nin sanatına bahsettiğimiz ikiliğe rağmen bir sükunet gelir. Dede burada kainat muammasını çözmüş diyeceğim. Daha Devrikebir peşrevinin ilk cümlesinden itibaren bir medeniyetin, bir zevkin bütün özü ve özeti olan Ferahfezâ bütünüyle karşımıza çıkar. Bu makamın bu iki eserdeki teslimleri, en şaşırtıcı yollardan kaybedilene kavuşmasıdır. Sanki Dede'nin sanatı bir yeniden diriliş sırrının emrindedir. O kadar olduklarından ayrı bir çehre ile gelirler.

"Mesafe fikriyle bu kadar kuvvetle oynayan eser yoktur, denilebilir. Herşey bize öyle yakındır. Halbuki bu yakınlık bütün uzaklıkların ötesinden gelen bir yakınlıktır. Buna rağmen eserde hiçbir acılık yoktur. Acaba Dede, bu eserinin, bir medeniyetin, bir kültürün son defa ve en gür sesiyle, bütün kudretleri, bütün mazisi beraberinde olarak konuşmasını mı istemişti? Çünkü bu eserin yalvarışında fert olarak sahip olabileceğimizden çok fazla bir şey vardır. Orada sade Allah'ı bulmayız. Allahın karşısına bütün zenginliklerimizle ve cemaat olarak çıkarız. Bilhassa ayin bu saydığımız

vasıflarıyla o kada değişiktir ki, Dede'nin bütün eserleri içinde, aramızda yaşasaydı, bugün dahi "benimdir" diyeceğine emin olduklarımızın hepsini izah eder. Fakat öbür eserlerinin hiç biriyle Ferâhfezâyı izah edemeyiz. Haksızlık etmeyelim, eğer Ferâhfezâ ayini ortada olmasaydı, biz Bestenigâr ve Hüzzam ayinleri için belki aynı şeyleri söyledik. Bunlar dehanın bizim için hazırladığı ruh iklimleridir. Bunlar bizi, ruhumuzu çatlatacak kadar büyüten, zenginleştiren, değiştiren eserlerdir. Bu o denli böyledir ki çoğu defa bu tepeleri kendimiz için nefes alması güç buluruz ve unutmaya çalırız. Hakkımız da var. Bir Bach, bir Beethoven, bir İtri, bir Mozart, bir Dede, daima beraber yaşamak için güç arkadaşlardır. Her an aynı yükseklikte uçulmaz. Her an tam insan olmak güçtür. Her an göğsümüz içinde bir kartal besleyemeyiz.

"Dedenin sanatı en şaşırtıcı tesadüflerin sanatıdır. O, makam geçişleri dediğimiz şeyi hemen hemen bir developman (gelişme) haline getirmiştir. Yarabbi, ne kolaylıkla, ne incelikle geçer. Ameliyesini nasıl siz farkında olmadan, fakat sizin içinizde yapar. Gerçi onun sanatının sırrı daima bizim içimizden konuşmasıdır. Onun bize kabul ettiremeyeceği şey yoktur. Ferahfeza ayinin ilk cümlelerine dikkat edin: Makam daha ilk anda ömrünüzden bir parça olur. Ve bir kere onu böyle kabul ettikten sonra, en tecrübesiz kulak bilek uzaklaşmaları ve yakınlaşmalarını kalbi ağzında takip etmeye

mecburdur..."

Ferahfeza'nın anlatımı bu kadar doyumsuz olursa, varın onu bir de Dede'nin kendisinden dinleyin!

Dede, son yıllarında, batı müziği eğitimi ile yetişmiş Abdülmecit'in sultanlığında, eski görkemli günlerin kendisi ile bittiğinin bilincindedir. Nitekim en yetenekli öğrencilerinden Dellalzade'ye birkaç kez "artık bu işin tadı kalmadı" der. Sultan Abdülmecid'den hacca gitmek üzere izin alır. Bu son yolculuğunda yetiştirdiği öğrencilerinden Dellal-zade İsmail ve Mutafzade Ahmet Efendiler ona eşlik ederler. Kabeyi tavaf ederken duygulanır ve Yunus'un bir şiirini son eseri olarak besteler: Yürük değirmenler gibi dönerler

Elele vermiş Hakka giderler

Gönül kabesini tavaf ederler

Muhammed'in kusu çalınır burda

Ol Sultanın demi sürülür burda

Dede 29 Kasım 11846'da yine Kurban Bayramının birinci günü, yani doğduğu gün ölür. Ve Kutsal topraklara gömülür.

Dede'nin yokluğu, onu tanıyan ve tadına varanlar için doldurulması zor bir boşluk bırakır. İnsan, onsuz yaşamak boşunaymış, nafiyeymiş duygusuna kapılır. Bunu da en güzel şekilde, Dede'yi en iyi anlayanlardan biri, ünlü şairimiz Yahya Kemal dile getirir: Tâ'una giriftar olarak Mina'da

Can verdi cehennem gibi bir hummada

Fani (ölümlü) ise öz bestelerin hallakı (yaratıcısı)

Doęmak yaşamak nafiledir (boşunadır) dünyada.

Yeniçeri mi? Çıkar Eri mi?

Rüzgarla elele, kabarıp köpürüp denizin kıyıları dövüşü gibi, dalga dalga düşmana doğru akarken, binlerce erkek sesinde oluşan bir koro, gök gürlemesi misali karşı tarafa ürküntü verir:

Allah Allah eyvallah

Baş uryan, sine püryan, kılıç al kan

Bu meydanda nice başlar kesilir hiç olmaz soran!

Eyvallah! Eyvallah!..

Kahrımız, kılıcımız düşmana ziyan

Kulluğumuz Padişaha ayan
Üçler, yediler, kırklar
Gülbanks Muhammedi, nuri nebi, keremi
Ali
Pirimiz, hünkarımız Hacı Bektaş Veli
Demine devranına hu diyelim!..
Huuuuu.....

Beş yüz yıla yakın bir zaman boyunca cenk meydanlarında kasırga gibi esen, kendi kışlarında talim gören, Padişah Sarayında güven veren , dünyaya meydan okuyan Yeniçeri ordusu bu!

I.Murad döneminde Kazakser Kara Halil Hayreddin Paşa tarafından kurulur. Yaya askerler olarak Yeniçeri Ocağı adıyla örgütlenir. Savaşlarda tutsak düşen Hristiyan gençlerin beşte biri devlet hizmeti için ayrılarak, asker olarak yetiştirilir. Gelibolu'da kurulan Acemi Ocağında yetişen bu askerlere "yeni asker " anlamında "yeniçeri" adı verilir. Daha sonraları Rumeli'nin ve Kafkasya'nın belirli bölgelerinden her yıl belli sayıda Hristiyan genç toplanılır. Devşirme denilen bu yolla Yeniçeri odusu oluşturulur. Yaman bir savaşçı olarak yetiştirilir.

Yaya olarak aylar süren seferlere çıkarlar, savaşır, eğer şehir olmazlarsa yine yaya olarak geri dönerler.

Olup Yeniçeri çektim cefayı

Piyade eyledim nice gazayı

Diyen Mimar Sinan da bir yeniçeridir. Elli yaşından sonra Kanuni'nin baş mimarı olur. Yeniçeriler küçük yaşlarda ailelerinden koparılır ve özel bir eğitime sıkı bir asker olarak yetiştirilirler. Ayrıca Bektaş dervişleri tarafından pratik bir dinsel terbiyeden geçirilirler. Artık arkalarında dönecek bir yerleri -yuvaları olmayan Yeniçeriler, devletin ve düzenin en büyük güvencesi olurlar. Koca imparatorluğun askeri gücü ve koruyucusu sıfatıyla önemli bir konum kazanırlar. Sürekli askerlik görevi yaparak devletten aylık alırlar. Üç ayda bir

ödenen ve ulufe denilen bu aylıktan başka, her padişah tahta çıktığındak cülûs bahşisi adıyla Yeniçerilere para dağıtılması da süregelen geleneklerden biridir. Yeniçeriler savaşın dışında günleini kışlalarda talim yapıp geçirirler. Disiplinli ve örgütlü bir güç olduklarından, askerliğin dışında bir iş yapmazlar ve de evlenmezler. Ama sonraları, Osmanlı'nın çözüme dönemlerinde, iyice yozlaşan ve şehir eşkiyasına dönüşen Yeniçeriler, devletin geleceği ve gelişmesi için ciddi bir engel oluştururlar. Her türlü yenilik hareketine karşı çıkarlar. Cülûs almak için ikide bir Padişah'ı alaşağı ederler. Kazan kaldırırlar, vezir ve sadrazam kellesi isterler. Hatta Genç Osman'ı ve III.Selim'ı bile öldürürler. Devlet, bu zorbalığın elinde ve emrinde oyuncak olur.

III.Selim'in yanında, Padişah'ın yenilik düşünceleriyle eğitilen çocuk yaşta yeniçerilerin elinden zor kurtulan II. Mahmud, III.Selim'in hatalarından ders alır. Tahta çıktığında, Yeniçerilerle hesaplaşmak üzere tam 17 yıl sabırla bekler. Ve ince bir siyaset izler. Kilit noktalarına, hatta Yeniçeri generalliklerine yeni bir ordunun kurulmasına içtenlikle inanmış insanları getirir. Her an tetikte olan Yeniçeriler ürktümemek için dikkatli davranır, dolambaçlı yollardan gider. Ulema sınıfını kendi yanına çeker. Yeniçerilerin zorbalığından bezmiş halkın sessiz öfkesini de arkasına alır. Öylece Yeniçerileri, hiç çaktırmadan dört bir yandan kuşatır ve yalnız bırakır.

25 Mayıs 1826'da Şeyhülislamı evinde, devlet ileri gelenleri toplanarak "Eşkinci Ocağı" diye talimli, modern bir asker ocağının kurulması fikrinde birleşirler. Ulema fetva verir. Bu yeni kuruluşa, Yeniçeri Ocağından da elverişli olan gönüllülerin girebileceği bildirilir. Ancak çıkarlarının bozulacağını, zorbalıklarının hizaya getirileceğini anlayan

Yeniçeriler 14 Haziran akşamı kazan kaldırarak ayaklanırlar. Linç edilmekten zor kurtulan son Yeniçeri Ağası Celaleddin Ağa durumu Sultan Mahmud'a bildirir. Sadrazam Benderli Selim Paşa, Ağa Hüseyin ve İzzet Paşalara, Boğaz'ın iki yakasından askerleriyle şehre inmeleri emrini verir. Şeyhülislam Tahir Efendi, yanına kazaskerleri, belli başlı ulemayı, yüksek medrese öğrencilerinden 3500 kişiyi alıp, Sultan Ahmet Meydanında Sancak-ı Şerif altına gelir. Ateşli nutuklar çekerek halkı galeyana getirir. Zaten Yeniçerilere dış bileyen İstanbul halkı, kadınlar dahil, hep birlikte toplanarak, Yeniçerilere karşı sokağa dökülüp, güç gösterisinde bulunurlar. Yeniçeriler, ürküp kışlarına çekilirler. Ve nihayet Topçu yüzbaşısı Karacehennem İbrahim Ağa kışlaları bombardıman etmeye başlar. Kapılar yıkılır. Tophane imamı Hacı Hafız Ahmet Efendi, askerinin başında Yeniçeri'lerin üstüne yürür. Akşam olduğunda artık Yeniçeri Ocağı diye bir şey kalmaz ortada. 6000 yeniçeri öldürülür. Oraya buraya kaçışan 20.000 den fazla Yeniçeri yakalanır. Kimilerinin kafası kesilir, kimileri boğulup ağaca asılır. Belgrad ormanına kaçan yeniçerileri de yoketmek

için orman tutuşturulur. Çepeçevre askerle kuşatılır. Yangından kaçanlar da vurulur.

II.Mahmud yayınladığı bir fermanla, yeniçerilerin ülkeye yaptıkları kötülükleri sayarak, ocağın kaldırıldığını bildirir.

II.Mahmud, bu sırada 41 yaşındadır. Bundan sonra, içte ve dışta gösterdiği sabırlı ve dirayetli siyasetiyle "Büyük" ünvanını alır. Tarihe "Vak'ai Hayriye-Hayırlı Olay" diye geçen Yeniçeri Ocağının kaldırılmasından sonra, Osmanlı'nın önü açılır. Ve 1839 Tanzimat Fermanı ile Batı uygarlığına ulaşma yolunda bir hayli yol alınır.

Bir ülkenin kendi ordusunu imha etmesi insanın canını acıtan bir olay. Ama bedenimizde, buyruktan ayrılarak kanserize olan bir organı, bize onca yıl hizmet etse bile, bedeni kurtarmak adına o organı kesip atmaktan gayri ne yapılabilir ki?

Kişiler gibi, kurumlar da kaderlerini kendi elleriyle çizer. Yeniçeri Ocağı'nın "Hazin Son"una ilişkin olarak, o devrin ünlü şairlerinden İzzet Molla şöyle der:

Tecemmu eyledi (toplandı) Meydanı Lahme

İdüp küfran nimet nice bağı (asi)

Koyup kaldırmadan ikide birde

Kazan devrildi, söndürdü ocağı

Önce Sarı Sonra Kırmızı Kart Napolyon Bonapart

Napolyon 1769'da Korsika'da yoksul bir ailenin oğlu olarak doğar. Gençliğinde Korsika'lı bir milliyetçi sıfatı ile Fransızları baskıcı bularak, onlara karşı çarpışır. On beş yaşında askerliğe ilgi duyarak, ağabeyi ile birlikte Pariste bir askeri okula yazılır.

1789'da Fransız Devrimi sırasında ülkede büyük çalkantılar ve değişimler olmaya başlar. Bu sıralarda subay olan Napolyon, gelişmeleri dikkatle izler. Hırslı ve oportünist (fırsatçı) bir insan olduğundan, kendini göstermek için fırsat kollar.

Toulon'da topçu birliğinin komutanlığı ona verildiğinde kendini gösterir. Büyük bir başarı kazanarak 24 yaşında tuğgeneralliğe yükseltilir. Ve sonra Fransa'nın İtalya ordusunda topçu komutanlığını atanır. Ama onu çekemeyenlerin oyununa gelerek görevinden alınır. Daha sonra ordudan ayrılarak Paris'e yerleşen Napolyon, saatini ve kitaplarını satacak kadar yoksul düşer. Derken, kralcıların yeni yönetime karşı başlattıkları bir ayaklanmayı bastırmak üzere yeniden göreve getirilir. Ayaklanmayı bastırır ve tüm general olarak iç güvenlik

güçlerinin başına getirilir. Artık Paris'in siyasal ortamına girer. 1796'da İtalyan Ordusunun başkomutanlığına atanır. Soylu bir dul olan Josephine ile evlendikten iki gün sonra, İtalya'da Avusturyalılar ile savaşan Fransız ordularının başına geçmek üzere Nice'e gider. Cesareti kırılmış birlikleri parlayarak düzene sokar ve Avusturyalıları yenerek Milano'ya girer. Ve ülkesine bir kahraman olarak döner. Enerjisi ile kabına sığmayan Napolyon, Mısır'a bir sefer düzenler. Piramitler çarpışmasında büyüklük bir zafer kazanır. Ama Nil Savaşında İngiliz amirali Nelson'un tüm Fransız gemilerini yok etmesi tasarılarını suya düşürür. Orada Fransız hükümetinin zor günler yaşadığını duyar duymaz ordusunu Mısır'da bırakarak Paris'e gelir. Askeri gücünü kullanarak, Fransız Paramentosuna gözdağı verip, yönetimi ele geçirir. Yeni bir yönetim biçimi oluşturarak, halk egemenliği yerine, yasama, yürütme ve yargı gücünün en tepedeki üç kişinin elinde toplandığı konsül yönetimini kurar. Ve yeni anayasaya göre birinci konsül olarak, ülkenin gerçek yöneticisi durumuna yükselir.

1800 Marengo Savaşında Avusturyalıları yener ve İtalyayı işgal eder. İngiltere'ye de ele geçirdiği bütün Fransız kolonilerini geri vermeyi kabul ettirerek barış antlaşması imzalar. İktidarda olduğu süre içinde Fransa yönetiminde ve hukuk sisteminde büyük yenilikler yapar. Mali yapı ve adalet sisteminde düzeltmeler yapar. Fransa Merkez Bankası ile Fransa Üniversitesini kurar. En önemlisi Napolyon Yasaları olarak bilinen ünlü Fransız Medeni Kanununu düzenler. Kanun bir çok yönü ile Fransız Devriminin ideallerini kapsamaktadır. Doğum ayrıcalığı kaldırılır, insanlar yasalar önünde eşit kılınır. Yasalar genelde ılımlı, kolay anlaşılır ve kısadır. Napolyon hayatının son döneminde Saint-Helena'da sürgündeyken "Benim gerçek zaferim 40 savaş kazanmış olmam değildir; nasılsa Waterloo Yenilgisi bu kadar zaferin

anısını silecektir. Hiçbir şeyin silemeyeceği ise benim Medeni Kanunumdur" diye yazar. Fransız Devrimi sırasında Katolik Kilisesi ile bozulan ilişkileri de düzelterek Napolyon, devleti de laik bir yapıya kavuşturur. Devlet okulları açar. Orduyu yeniden örgütleyerek güçlendirir. Ordudaki terfileri yeteneğe göre ayarlar.

1802'de başarılarının rüzgarını arkasına alarak yaptırdığı halk oylaması sonucu ömür boyu konsül seçilir. Ama iktidar ve ikbal hırsı sınır tanımaz. 1804'de imparatorluğunu ilan eder. Aynı günlerde Beethoven, Napolyon'u düşünerek bestelediği "Eroica"yı, kahramanlık senfonisini ona adamaktan vazgeçer.

Napolyon Paris'de Notre Dame Katedralinde yapılan görkemli bir törenle karısı ile birlikte taç giyer. Bütün debdebesiyle ve zenginliğiyle bir saray hayatı yaşanır. O arada Napolyon bilimsel çalışmalar da desteklemekten geri kalmaz. Ne var ki, barış günleri çok sürmez. 1804'de Napolyon'un sonunu ve yıkımını hazırlaya savaşlar başlar. Ve tarihe Napolyon Savaşları olarak geçer. 1809'da, kendisinden sonra tahta geçecek bir erkek çocuk doğurmadığı için Josephine'den boşanır. Avusturya İmparatorunun kızı Marie-Louise ile evlenir. 1811'de doğan oğluna "Roma Kralı" sanı verilir. Napolyon, kardeşlerini ve yakınlarını ele geçirdiği İspanya, Hollanda ve İtalya gibi ülkelerin başına kral olarak atar. Avrupa'da ile boyu bir hanedanlık kurar. Tarihte önemli roller oynayan kişiler, tarihin akışına ayak uydurup, Tanrı'nın adımlarını izlediklerinde, etkili ve güçlü bir konuma yükselirler. Ne var ki, tarihin akışını kendi çıkarlarına çevirmeye çalıştıklarında, hırslarının tutsağı olduklarında, görünmeyen bir el, onu tarih sahnesinden alıp, boş bir kabuk gibi bir kenara atar. Bu da Hegel'in deyişiyle "Evrensel Aklın Hilesi"dir.

Napolyon da kendi benliğinin ve bencilliğinin kurbanı olur. Bütün askeri dehasına rağmen, büyük bir stratejik hata

yapar. Rusya seferine girer. 600.000 kişilik dev bir ordu ile Rusya üzerine yürür. Öylece yüz binlerce askerin Sibiryaya steplerinde buzlar için donarak ölmesine sebep olur. Askerlerin sadece yirmide biri bu korkunç felaketten kurtulur. Kendisi ise köylü kılığında bürünerek Paris'e kaçar.

1814'de İngiltere, Avusturya ve Prusya, Fransa'yı işgal eder. 30 Mart'ta Paris düşer. 11 Nisan'da Napolyon'un tacı elinden alınarak Akdeniz'deki Elbe adasına sürülür. Böylece tarihin hakemi uyandırmak ve uyarmak kastiyle ona ilk sarı kartı göstermiş olur. Ama Napolyon uyanmaz. Yine kafasının dikine diker. 1815'te Elbe'den kaçarak Fransa'ya döner. Yeniden oluşturduğu ordusuyla Paris'e gelir ve kendini bir kez daha İmparator ilan eder. İktidarı yüz gün sürdüğü için bu döneme "Yüz Gün" adı verilir. Sonra bilindiği gibi Waterloo Savaşında kesin yenilgiye uğrar. Bu defa Atlas Okyanusunda ıssız bir ada olan Saint Helena adasına sürülür. Orada sıkı bir denetim altında, tutsak bir halde, etkisiz ve yetkisiz bir konumda kanserden ölür. Bu da tarih hakeminin Napolyon'a gösterdiği onu oyundan çıkararak kırmızı karttır.

Yirmi yıl içinde bir çok savaş kazandığı ve Fransa'nın sınırlarını alabildiğine büyüttüğü halde, son yenilgisinden sonra Fransa'nın toprakları, Napolyon gelmeden öncesinden daha da çok azalmıştır. O arada, Napolyon'un hırslı uğruna yüzbinlerce insan ölmüş, bir o kadar da evin ocağı sönmüştür. Bunun yanında Napolyon "Verdimse ben verdim, ne olmuş yani" misali Kuzel Amerika'daki büyük bir toprak parçasını, kimseye sormadan, Amerika Birleşik Devletlerine satmıştır. Napolyon'a başlangıçta hayranlık da duyan Goethe, onun dehasını "şeytani" diye niteleyerek şöyle der: "Şeytanilik, tek bir kişide baskın olarak görüldüğünde en korkunç şekli alır. O kişiden üstün bir güç

yayılır ve tüm canlılar üzerinde inanılmaz bir güç kurar. Onun karşısında gittikçe daha çok güç toplansa bile, düşmanları yine de güçsüzdür. İnsanlığın, aydınlanmış kesiminin onu aldatılmış ya da aldatan olara damgalamaları boşunadır. Kitleler ona çekileceklerdir. Onunla aynı zamanda, ona eşit kişilerin görüldüğü çok ender bir durumdur ve onu yenebilecek tek şey, savaş ilan ettiği evrendir."

Ve öyle de olur gerçekten. Bir çok devlet, ona karşı bir araya gelerek ve buna soğuk Sibiryaya Steplerinin sert doğa koşullarının hismi de eklenerek, Napolyonu ezer geçer.

Napolyon bir "Hanedan" kurabileceğini ve koca Fransız Devrimini kendi çıkarı için kullanabileceğini sanır. "Araçlar, onu kullanmasını bilenidir" sözüne sarılır. Kendi hüsnükuruntusuna kapılarak, bir yalana inanır ve fena halde aldanır.

Onun bir saman alevi gibi kısa süren ve göz boyayan başarısı, sonradan şöyle değerlendirilir: "Napolyon'un eseri nedir ki? Ortalığa serpilmiş barut kokularının bir anlık alevi!"

Weimar dükü, dostlarına Napolyon'a karşı cesur olmasını öğütleyerek şunu söyler: "Napolyon haksız bir yalancıdan başka bir şey değildir. Onun başarısı sürgit devam edemez. Napolyon dünyayı ne kadar ağır surette çiğnemiş, onu ne kadar zalince ayakları altında tutmuşsa, bir gün dünyanın da ona isyanı o denli şiddetli olacaktır. İyiliğin de, kötülüğün de dönücü olduğunu, insanın ne ekirse onu biçeceğini bilen akıllı kimseler, işte böyle işin sonunu önceden görür.

İktidarı ve gücü eline geçirme hırslı, Napolyon'un Tanrısı olur. İnsan bir kere nefsinin eline düşmeye, şeytanla iş ortaklığı yapmaya görsün, ardından başka yanlışları çorap söküğü gibi sökün eder.

Fransız yazarı Chateaubriand'ın

Napolyon'la ilgili görüşleri, "tarihin hükmü" ile tam anlamıyla çakışır: "Napolyon yanlış kapı çaldı. Tarihi tersten okudu. İnsanların aldatılabilirliğine çok fazla inandı. İnsanda açıklıktan daha erin hiçbir gerçek göremedi. "Para, para, para"sı onun yıkılmasını önlemeye yetmedi. Bulut üzerine yapı kurmaya kalkan bir adam gibi hareket etti. gitti. Her insanda biraz şarlatanlık vardır. Şeytana fazla uyarırsa bu unsur gelişebilir. Ve

bunun gelişmesi çok uğursuz bir şeydir. Eğer bir kimsenin kişiliğine apaçık bir yoldan yerleşmişse, o insan artık ölümlülüğe mahkumdur. İstedigi kadar büyük ve kudretli görülsün, küçük kalacaktır.

Napolyon, iktidar hırsı uğruna yüzbinlerce insanın hayatını hiçe sayarak harcadı. Şimdi de insanlar onu belli bir kiraz türüne benzeterek çiğ çiğ yiyiyorlar.

Tarihi Akılla Yoğuran El Hegel

Sistemli düşüncenin son ve en büyük temsilcisi, Alman idealizminin doruk noktası Hegel, 1770'de Stuttgart'ta doğar. Babası Maliye Bakanlığında memurdur. Hegel, sabırlı, düzenli ve yöntemli çalışmayı babasından örnek alır. Doğduğu kentte eğitim görür. Çok çalışkan, oburcasına okuyan, yorulmak bilmez bir öğrencidir. Okuduğu önemli kitaplardan notlar alır ve üzerinde çözümlenmeler yapar. Hayatı boyunca hep böyle sabırlı çalışmasını sürdüren Hegel, gerçek kültürün, insan kendisini silmesiyle başlayabileceğine inanır. O neenle Pitagor'un eğitim sisteminde öğrencilerin beş yıl susmaları gerektiğine ilişkin kuralı uygun görür. Aksi taktirde ortanın düşünmeyi bilmeden konuşup yazarlarla dolup taşacağını düşünür.

Hegel, onsekiz yaşında "Tanrıbilim" öğrenimi için Tübingen'e gelir. Orada verilen dersleri ukalaca bulur. O arada Kant ve Rousseau'yu okur. Arkadaşı Schelling'le birlikte bir taraftan din derslerine girerken, diğer yandan iki asi genç olarak Pazar yerine özgürlük ağacı dikerek Fransız devrimini kutlarlar. Siyasal eğilimi bir çeşit aristokratik sosyalizmdir bu genç döneminde. Dostu Hölderlin'le beraber eski Yunan edebiyat ve kültürüne büyük ilgi duyar ve gönlü o çağlara karşı hayranlıkla dolar.

Bütün zamanların en büyük filozoflarından biri sayılan Hegel 1793 de Tübingen Üniversitesinden Tanrı Bilim ve filoloji ile aydınlanmış, fakat felsefe yeteneğinden yoksun olduğu belirtilen bir diploma alır ve hayatını kazanmak için öğretmen olarak Bern'e gider. Orada üç yıl, Tanrıbilim ve felsefe üzerine çalışır. Önce "İsa'nın Hayatı" nı konu alan bir kitap yazar. Burada dindeki mucizeleri yadsıyarak, İsa'nın Yusuf'la Meryem'in oğlu olduğunu ileri sürer. Dine karşı Hümanizmaya (insancılığa) bağlı akılcı bir tavır geliştirir. 1806'da Napolyon'un orduları Almanya'yı işgal eder, Fransız askerleri Hegel'in evini basarlar. Hegel, bunun üzerine "ruhun Fenomenolojisi" eserinin müsveddelerini alarak oradan kaçar. Geçim sıkıntısına düşer. O arada Goethe, arkadaşı Knebel'den Hegel için ilerde ödenmek üzere borç vermesini rica eder. O sıkıntılı günlere ilişkin olarak Hegel, Knebel'e şöyle yazar: "İlkin yiyecek ve giyecek bul, cennet sonradan verilecektir, diyen Kutsal Kitap'daki söz, çoban yıldızım olacaktır benim. Edindiğim deney bana bunun doğruluğunu öğretti.

Hegel geçimini sağlamak üzere Bamberg'de bir gazete çıkarır. Derken 1812 de Nurnberg'de lise müdürü olur. Aynı yıl kendisinden yirmi iki yaş küçük bir kızla

evlenir. Ondan iki oğlu olur. Hegel, yaşamının kalan bölümünü, eşiyle birlikte huzur içinde geçirir. Yüzü yaşından daha yaşlı, etkileyicilikten uzak bir görünüşte, alçakgönüllüdür. Ateşli tartışmalara girmez. Hiçbir tutkusunu ve duygusunu belli etmez. Öğrenip öğretmenin, okuyup yazmanın, yani entelektüel yaşamın dışında, başka serüven aramaz. Onun yaşamı, ayakları yere basmayan, aklı hep havada profesör örneğine tam tamına uygundur. Bir keresinde ders vermek üzere sınıfa geldiğinde, ayağında tek ayakkabısı vardır. Öksürüklü, kelimeleri evirip çeviren zayıf bir konuşmacı oluşuna karşın, öğrencileri üzerinde bir “Hegel Kültü” oluşturacak kadar etkili oluşu düşünülmeğe değer.

1816’da yayınladığı “Mantık Bilimi” onun Heidelberg Üniversitesine profesör olmasını sağlar. Bir yıl sonra yazdığı “Felsefe Bilimleri Sözlüğü” ise Berlin Üniversitesine çağrılmasına yol açar. O dönemde Goethe nasıl edebiyat dünyasına, Beethoven müzik dünyasına egemen oldularsa, Hegel de felsefe dünyasının parlayan yıldızıdır. Ölümüne dek Berlin Üniversitesinde öğretim üyesi olarak kalır. Kapsamlı ve sistemli düşüncesi ile devrine damgasını vurur. O da, çağdaşı Dede Efendi gibi, aynı hastalıktan, koleradan ölür. Ama eserleri ile varlığını sürdürür.

Hegel mantıklı düşünmeyi iş edinir. Ancak bu, felsefi bir düşünmedir. Basbayağı düşünmeden, duyularla elde edilmiş verilen üzerinde düşünülür. Öylece herhangi bir şey üzerinde düşünülmüş olur. Oysa felsefi düşünme kavramlar sistemini yapıcı ve yaratıcı bir şekilde geliştirmektedir. Ona göre düşünmek, tüm aşamaları, oluşumun tüm evrelerini sabırla irdelemektir. Yolun uzunluğunu göze almak gerekir, çünkü her an ayrı ayrı gereklidir. Her an üzerinde özel olarak kalmalı, o an durup değerlendirilmeli. Çünkü her an, her oluş, mutlak ruhun bir görünümüdür, bireysel bir bütünlüktür. O yüzden doğruya ulaşmak, sabırlı ve zahmetli bir çabayı gerektirir.

Felsefi düşünme, metodlu olarak ilerleyerek nesnelere kavramlarını birbirinden türete türete sonunda kavramlar zincirini oluşturmaktır. Bu zincirin son halkası tek varlık arı ruh veya evren kavramıdır. Bütün öteki kavramlar bunun altında toplanırlar, ona bağlıdırlar. Dolayısıyla felsefe varlığın, kendi kendini düşünmesidir. O nedenle, felsefi düşünmede dışarıdan, duyular yoluyla gelecek malzemeye ihtiyaç yoktur. Böylesi bir düşünme kendi kendisinden beslenir; kendi kendisini işler, maddeyi de formu da kendini bulur. İşte felsefenin asıl ödevi, varlığın özünü kavramaktır.

Varlığın özünü kavramamızı sağlayacak, sırların kapısını açacak altın anahtar ise, dialektik düşünme yöntemidir. Hegel’e göre dialektik yöntem, hem düşünmenin, hem de tüm varlığın gelişme biçimidir. Düşünme de, varlık da hep karşıtların içinden geçerek, karşıtları uzlaştırarak gelişirler. Ancak, varılan her uzlaşma, yeni bir tez olarak antitezini doğuracağından, dialektik süreç, düşüncenin varlığı bir bütün olarak kavramasına, varlığın İNSAN’da bilincine erişip, o yolla özgürlüğüne kavuşuncaya dek sürer gider. Demek ki, evrim hareketi, karşıtların sürekli bir gelişimi, kaynaşması ve uzlaşmasıdır. Tez, antitez, sentez üçlüsü bütün gelişimin ve gerçeğin gizemli formülüdür. Örneğin en tümel kavram olan “Varlık,” kavramı, kendini ortaya koyuşuyla bir tez’dir. Ancak varlık kavramının tek başına hiçbir içeriği yoktur. Varlık kavramı üzerinde derinliğine düşününce, ister, istemez onun karşıtına yani “yokluk” kavramına ulaşırız. Öylece “varlıkla” “yokluk” arasında bir gerilim meydana gelir. Varlığı yokluk olmaktan kurtarmak, ona bir içerik kazandırmak, ikisi arasındaki gerilimi ortadan kaldırmak için “oluş” kavramında uzlaşıp senteze varırız. Çünkü “oluş” bir anlamda hem olmayı, hem de olmamayı içerir.

Varlık (evren), bir ilk-temel ilkenin kendini açması, belli bir ereğe doğru gelişmesidir. Bütün varlığın özü olan bu ilkeye Hegel “ide”, “akıl” “cevher” ya da “ruh (geist)” der. Sözkonusu ilke manevi niteliktedir. Evren içinde ve evren olarak gelişen bu Mutlak Ruh’un ereği, sonunda kendi kendisini bulması, kendisinin bilincine ermesi ve özgürleşmesidir. Hegel, “evren ruhu”nun kendine üç adımda ve aşamada döndüğünü söyler. Birinci aşamada “birey” de kendini tanıır. Hegel buna “öznel akıl” der. “Evren Ruh” daha yüksek bir bilinç düzeyine aile, toplum ve devletle ulaşır. Hegel bunları da “nesnel akıl” olarak niteler. Çünkü bu insanlararası ilişkilerde ortaya çıkan bir bilinç düzeyidir. Böylece Hegel “nesnel” güçlerin önemini belirtir. Bu nesnel, güçler aile ve devlettir. Ona göre birey, topluluğun organik bir parçasıdır. Akıl ya da “Evren Ruh” toplumdaki bireylerin ilişkileriyle oluşur. Akıl, herşeyden önce kendini dil’de gösterir. Yani dili oluşturan birey değil, bireyi oluşturan dil’dir. İnsan, doğuşuyla birlikte, onu saran tarihsel koşullarla kuşatılır. Hiç kimse, bu koşullar karşısında tam “özgür” değildir.

Devlet içinde yerini bulamayan insan, tarih dışı bir insandır. Hegel’e göre devlet, tek tek yurttaşların toplamından daha fazla bir şeydir. Devlet’te bireyin iradesi ile genel irade tam bir uyum içindedir. Aile ve toplum süzgecinden geçerek eğitilen ve ehlileşen birey, devlette evrensel akılla bütünleşir.

“Evren Ruh”nun gelişmesinde en yüksek aşama ise, kendini sanat, din ve felsefede gerçekleştiren “mutlak ruh”tur. Tarih boyunca bir sürü devletler, görevlerini yerine getirdikten sonra göçüp gitmişlerdir. Buna karşılık sanat, din ve felsefe ölümsüzdürler. Sanat, din ve felsefede “evren ruhu”nun, en temel ilkenin, bütün insanlık tarihi boyunca uzanan sürekli bir evrimini görürüz. Bu “ölümsüzlük” ve “sonsuzluk”, Mutlak Ruh’un “Evrensel Akıl” özüne en uygun olan bir formdur.

Doğru olanın akla uygun, akla uygun

olanın da doğru olduğunu felsefesine dayanarak yapan Hegel, dünya tarihini özgürlük ruhunun gitgide gelişmesi olarak değerlendirir. Devleti örgütlenmiş özgürlük olarak tanımlar. Gerçek olan akla uygundur ilkesinden kalkarak her tarihsel durumun, evrimin gerekli bir aşaması olarak tanrısal bir haklılığı olduğunu söyler. Nasıl gelişmenin amacı birlik ve özgürlük ise, düzenin ve yasaya uymanın da özgürlüğün temel koşulu olduğunun altını çizer.

Hegel’e göre ulusların alın yazılarını belirleyen dünya tarihidir. Tarih özgürlük bilincine doğru sürekli bir ilerlemedir. Her dönemi simgeleyen ve gelişimi sağlayan bir ulus vardır. O tarihi ulusa “Evrensel Ruhun” planında bir misyon bir ödev verilir. Ödevini yerine getiren ulus, tarih sahnesinden çekilir, yerine başka bir ulus gelir.

Uluslar veya devletler anlamlarını tarihsel bir bağlam içinde kazandıkları gibi, bireyler de anlam ve işlevlerini “devlet” içinde kazanırlar. Gerçi tarihin akışını kavrayan büyük kişiler de vardır. Tarih onları, kendi amaçları doğrultusunda bir araç olarak kullanır.

Tanrı veya Yaratıcı dediğimiz şey, aslında Mutlak Ruh’tur. Ancak, nasılsa(!) yarattığı dünyanın bilincinde değildir. O’nun bizde, yani insanda, kendi bilincine ulaşması gerekmektedir. Mutlak ruh, felsefede en yüksek bilinç düzeyine ulaştığına göre Tanrı Hegel’de bilincine varmış, Hegel’e Tanrı eşitlenmiş olur!

Hegel’in bunca zor anlaşılması ya da anlaşılabilmesi belki de bu yüzden. Oyle olmasa Hegel’in kendisi “Beni hayatta bir kişi anladı; o da yanlış anladı” der miydi?

Emekten Artanı Al Das Kapital

Toplumsal yaşam herşeyden önce eylemi gerektirir. Uygulamaya dönüktür. O nedenle filozoflar dış dünyayı, toplumsal yasalar yönünde değiştirmek üzere etkin bir çaba göstermelidirler.

“Bugüne dek filozoflar dünyayı türlü biçimlerde yorumlamaktan öteye geçmediler; ne var ki önemli olan dünyayı dönüştürmektir” der Marx. Doğa yasaları gibi, toplumu da değiştirip dönüştüren toplumsal yasalar vardır. Son kertede belirleyici olan ise, ekonomik koşullardır. Marx, XIX. Yüzyılın ortalarında, dünyayı değiştirecek ana kitabını “Das Kapital-Sermaye”i yayımlar. Kapitalin önsözünde “Bu kitabın son amacı, modern toplumun hareket kanunlarını açığa çıkarmaktır” der. Örneklerini neden hep İngiltere’den aldığını ise şöyle açıklar: “Örneklerimizi hep İngiltere’den alacağız. Çünkü incelediğimiz hastalık İngiltere’de en ilerlemiş durumda. Böyle olduğu için de en iyi gözlem alanını bize o verebilir”

Ayrıca doğup büyüdüğü Almanya’da tutunamayan, Paris’e gelen, sonra oradan da dışlanan Marx soluğu Londra’da alır. Dehasına saygı duyan dostu Engels’in desteği ile yaşamını sürdürür. Yıllarca, çoğu kez günde 16 saat British Museum’da çalışarak “Kapital”i hazırlar.

“Kapital” kapitalist sistemin eleştirisi. Çalışanların niye zengin olamadıklarını, zenginlerin ise niye çalışmak zorunda kalmadıklarını açıklamaya çalışır.

Marx’a göre malın hem kullanma hem de değişim değeri vardır. Yani herhangi bir malı, ürünü istersek kullanırız, istersek de aynı değerinde bir ürünle değiştirir, takas ederiz. Her iki değer temeli ise insan emeğidir. Demek oluyor ki ürünü işçi yaratıyor. Ürünün ortaya çıkması için, gerekli, doğurucu öz insan emeğidir. Para’nın değişim aracı olarak devreye

girmesiyle takas ortadan kalkar. Herhangi bir mala o değerinde bir para ile sahip olabiliriz. Belli bir mal veya para biriktirebilirsek zenginliği yakalarız. Bunun için paranın doğurması, yavrulması lazım. Bunun için maliyetinden daha fazla gelir getiren bir meta bulmak gerekir. Böyle acayip bir meta da vardır. Adı da iş gücü ya da emek’tir. Parababası, emeği satın alır. Zira işçinin, emeğinden başka satacak bir şeyi yoktur. Böylece işçi yani insan, insan olmaktan çıkarak metalaşır, nesneye indirgenir.

Ne var ki, işçi aldığı ücretten daha fazla üretimde bulunur. Buna artık-değer denir. Artık –değer, işçinin ödenmemiş emeğine karşılık elde edilen üründür. Bu da beraberinde kazancı getirir. Böylece ücretli emek düzeninde, ne sihirdir ne keramet gözbağcılığıyla ödenmemiş emek, ödenmiş gibi muamele görür. İşte bu karşılığı ödenmeyen üretim fazlası, artık-değer patronun cebine girer.

Kapital, diğer deyişle sermaye, gelişip serpilme için beslenmek zorundadır. Patron, iş gününü uzatmak, ücreti daha aşağı çekerek, bunun için yedek işsiz ordusunu kullanarak, kadınları ve çocukları işe koşarak ve makinaları devreye sokarak sermayesini alabildiğine besler, şişirir. Öyle ki 13 yaşından küçük çocuklar günde 14-15 saat çalıştırılır.

Sermaye böylece emeği sömürerek semirir.

İş bölümünün gelişip yaygınlaşması ve makinaların da işe katılmasıyla birlikte iş basitleşir, ücret düşer. Uсталık önemini yitirir. İş tekdüze ve sevimsiz bir hale gelir. Bu durumda işçi bedensel ve ruhsal geriliğe itirir, güçleri dumura uğrar. Bir çarkın dişlisi durumuna düşer. İnsan kendine yabancılaşır. Bu, bilincin kendi ben’inden sıyrılma, onu bir “şey” veya nesne olarak görmesi denektir. Böylece işçinin kendi emeği ile yarattığı ve

beslediği sermaye, onu ezen düşman bir güç olarak geri döner. Böylesi bir yabancılaşma insanlıktan çıkma, insanın emeğinin sonuçlarına tam sahip çıkmasıyla, devrimin gerçekleşmesiyle aşılabacaktır.

Marx'a göre, emeğin egemen olduğu bir düzende yabancılaşma kalkacak, her kişi hoşuna giden bir işte yetkinleşecektir.

Kapital, aslında toplumsal ahlak üzerine bir çalışma olduğu halde, ahlaksal hedefler açıkça getirilmez. Ama Marx'ın insanın sömürüden sıyrılarak, gitgide özgürleşerek, kendini insanca güçlerini tam anlamıyla gerçekleştirmesinden yana olduğu açıktır.

Marx da bütün büyük dehalar gibi anlaşılmanın veya yanlış anlaşılmanın kurbanı olmuştur. Onun "uygarlığın çöküşü için şeytani fesatlar yürüten bir Yahudi" olduğunu söyleyenler yanında "yoksul sınıfa kendini adanmış sevimli bir aziz, proleteryanın peygamberi" gibi görenler de vardır.

Onu en doğru anlayanlardan biri, Erich Fromm, Marx'ın esas amacını şu şekilde özetler:

"Marx'ın ana gayesi herkesi eşit kılmak değil, bütün insanları ve toplumsal

düzenleri insanileştirmektir. İnsan, kendi özüne dönmek, insan olmak, kendini geliştirmek ve insanlık tarihini evrimleşirmekle yükümlüdür. Yoksa para ve maddi kazançlarla doyup, biten ve tükenen bir makine gibi davranmakla değil."

Marx'a göre emek, sömürülecek bir mal (meta) değil, bir etkinlik ve bir eylemdir. Emeğin açılımı ise , insanın giderek özgürleşmesi ve kendini gerçekleştirmesidir. O "insan her zaman için amaç varlıktır ve hiçbir zaman araç haline gelmemelidir" diyen Kant'tan daha da ileri giderek "insan, bireysel varoluşun bile bir aracı haline gelmemelidir" der.

Marx için sosyalist bir toplum, ilk kez yabancılaşmadan kurtulan ve kendisine dönen insan doğasının, tam anlamıyla gerçekleşmesine izin veren bir toplum yapısıdır. Böyle bir toplum; özgür akılcı, hareketli ve bağımsız bir insanı oluşturan, hatta peygamberlerin en büyük hedefleri olan şeyi gerçekleştiren, insanları kendi elleri ile yaptıkları putlara tapmaktan kurtaran bir tutumdur.

"Das Kapital" in bugün ve belki de yarın için de gözardı edilmemesi gereken esas mesajı bu olsa gerek.

Evrim Düşüncesinin Evrimi

XIX.yüzyılda bilimlerin felsefenin kanatları altından kurtulup özerkleşmesiyle birlikte gelişim, dönüşüm ve evrim fikrinin öne çıktığı görülür. İnsana tarihsel bir varlık olarak bakış açısı belirgin olmaya başlar. Geçen yüzyılda canlı varlıkların dönüşüme uğrayarak birbirlerinden türedikleri fikri Lamarck tarafından ilk kez ortaya atılır. Dönüşüm fikrine en büyük açıklığı getiren ise İngiliz bilim adamı Darwin olur.

Darwin türlerin kökenindeki gizi çözmeye çalışarak, doğal ayıklanma yoluyla en güçlü ve uygun olanların varlıklarını sürdürdüklerini ileri sürer. Değişken-

liğin nedenini de üreme organlarındaki değişime bağlar.

Yaşam koşullarının değişmesiyle beraber canlıda ortaya çıkan değişimleri ve bu değişimlerin kalıtıma katılışını şöyle açıklar: "Çiçeklenme döneminde bir iklimden bir başka iklime götürülmüş bitkiler üzerinde alışkanlık değişimleri büyük bir etki yaratır. Hayvanlar arasında bu etkilenme daha da görünür hale gelir. Örneğin vahşi ördeklerden çok, evcil ördeklerde iskeletin genel ağırlığına göre, kanat kemiklerinin daha başlangıçta bir cinsten, homojen olan kütle içinde

“başkahklar” belirir. Burada “gelişme”nin “dağılma”dan farkı, daha az belirli, daha az düzenli bir durumdan, daha çok belirli, daha düzenli bir duruma geçişin sağlanmasıdır. Güneş sistemi, organizma, bilinç, insan toplumu, bunların hepsi az ya da çok düzenli olan bütünlerdir. Gelişmenin bu üçüncü belirtisi, aslına ilk ikisinin bir ördeklerden çok, evcil ördeklerde iskeletin genel ağırlığına göre, kanat kemiklerinin daha az ağır, kalça kemiklerinin daha fazla ağır olduğunu gördüm. Bu değişimin nedeini şuna bağlayabiliriz: Evcil ördek vahşi ördekten daha az uçar, daha çok yürür.” Diğer yandan evcil hayvanların sarkık kulaklı oluşunu, onların kulak kaslarını çalıştırmamalarına bağlayabiliriz; bir tehlikeye karşı uyarılmayan kulakların kasları zayıf kalmaktadır.

En dönüştürücü güç olan doğal ayıklanma, aynı zamanda uyarlayıcıdır. Buna göre yaşama en uygun olan türler korunur, yaşama uygun olmayanlar ise ayıklanır. Darwin’le birlikte tüm yaşam insan ya da öteki türler için sürekli bir değişim ve dönüşüm anlamı kazanır.

XIX. yüzyılda her dalda büyük gelişme ve ilerlemeler kaydeden pozitif bilimlere karşı büyük bir güven beslenir. İyice, yerli yerine konmuş olumlu anlamına gelen pozitivizmin kurucusu olan Auguste Comte, insanlığın düşünce evrimini “Üç Hal Yasası” ile açıklamaya çalışır. Buna göre insan düşüncesi birbiri ardından üç aşama geçirmiştir. Birinci halde insanlar olayları Tanrı’lara veya tek Tanrı’ya dayanarak açıklarlar. Herşeyi onların iradesine bağlarlar. Buna Teolojik Hal denir.

İkinci aşama, Metafizik Hal olarak kendini gösterir. Burada insanlar olayların nedenlerini açıklamada, nesnelere varolan “gizli güçlere” gönderme yaparlar. Örneğin ateş yakıcılık özelliğinden dolayı yakar. Su, söndürücü niteliğinden ötürü söndürür. Bunun gibi bir takım varlıklarda iyilik edici

veya kötülük yapıcı gizli güçler olduğu varsayılır.

Üçüncü ve en gelişmiş Pozitif Hal ise olguları bilimsel bir yöntemle yine başka olgularla açıklar. Olgular arasındaki bağıntıları bularak doğa yasalarına ulaşır. Comte, insanlığın geçirdiği bu üç hal yasaını, insan bireyine de uyarlayarak şunu söyler: “Her birimiz, kendi kişisel geçmişimizi ve gelişimimizi düşündüğümüzde, en esash fikirlerimizde çocukken ilahiyatçı, gençken metafizikçi, olgunluk çağında ise fizikçi olduğumuzu anımsamaz mıyız? Aynı gerçeği bugün herkes, yaşadığı yüzyılın düzeyine bakarak kolayca anlayabilir.”

Evrim düşüncesi Herbert Spencer’de doruğa ulaşır. Ona göre gelişmenin, evrimin ilk belirtisi “bir bütün olarak toplanma” yani “bütünleşme” dir. Nitekim güneş sistemimizi, böyle bir noktada toplanma oluşturmuştur. Canlı dünyasında “büyüme” de daha önce çevrede dağınık bir halde bulunan unsurları organizmanın kendinde toplayıp özümsemesiyle olur.

Gelişmenin ikinci belirtisi “bütünleşmenin çözülmesi” dir. Öylece her bütünleşmenin içinde, gittikçe artan özel “toparlanmalar” gelişir. Örneğin güneş sistemimizin gelişmesinde, başlangıçtaki, o kendi içinde bir cinsten olan “bulutsu” dan, herbirinin kendi özellikleri bulunan gezegenler oluşur. Canlı dünyasında da, herbirinin başka başka yapıları ve görevleri olan organlar, bir araya gelerek organizmayı meydana getirir.

Gelişmenin üçüncü belirtisi “belirlenim” dir. Bütünleşmenin çözülme sürecinde, başlangıçta bir cinsten, homojen olan kütle içinde “başkahklar” belirir. Burada “gelişme”nin “dağılma”dan farkı, daha az belirli, daha az düzenli bir durumdan, daha çok belirli, daha düzenli bir duruma geçişin sağlanmasıdır. Güneş sistemi, organizma, bilinç, insan toplumu, bunların hepsi az ya

da çok düzenli olan bütünlüdür. Gelişmenin bu üçüncü belirtisi, aslına ilk ikisinin bir bileşimidir. Çünkü “düzenli bir bütün” içindeki parçacıklarının ayrım-laşmaları ile birlikte derlenip toplanmaların elele yürüdüğü bir bütündür. Ve dünyanın her yerinde bütün varlık alanlarında gelişme süreçleri bu biçimde sürüp gider.

Spencer’e göre canlı, içindeki değişimleri, sürekli bir şekilde dışardaki değişimlere “uydurabilen” varlıktır. Bu “uyuma” ne kadar iyi sağlanmışsa, hayat o denli yetkindir.

Canlılar için geçerli olan gelişme yasası, ruhsal hayata da uyarlanabilir. Beyin ve sinir sistemi, tek çeşitli (homojen) unsurlardan “bütünleşme” ve “ayrışma” ile gelişip oluşmuşlardır. Bunun gibi refleks mekanizmasından başlayıp, içgüdüden geçerek zekaya ulaşan gelişim çizgisinde de aynı şeyi görürüz: Refleks anlık uyarılara karşı istem dışı bir tepkidir. İçgüdü ereğe uygun bir yöneliştir. Zekada ise, bir yere saplanıp kalmayan uyum arayan bir ileri görüşlülük ortaya çıkar.

Sosyoloji alanında da başlangıçta ilkel insanların bir araya gelmesiyle oluşan

şekilsiz bir sürü’den, işbölümü, yardımlaşma ve dayanışma ile aile, toplum ve devlet’e varan organik oluşumlara varılmıştır. Toplum, bir organizmaya benzetebiliriz. Ne var ki, sosyal organizmanın organları bağımsız, özgür davranabilen bireylerden oluşur.

Spencer, ahlak alanındaki ilerlemeyi de yine “gelişme” yasasına bağlar. Ahlak, yani iyi, kötü, hak-haksızlık ile ilgili görüşler birer “uyum” sağlama davranışlarıdır. Bunlar eylemlerimizin yararlı ya da zararlı sonuçları üzerinde insan türünün yapmış olduğu deneylerden süzülen öz’lerdir. Ve elde edilen sonuçlar eğitimle kuşaktan kuşağa aktarılır.

Spencer’e göre ahlakın son ereği, zararsızlığı öğrenmek, hayata yararlı olmak, insan türünün korunma ve gelişmesine hizmet etmektir.

Hepimiz hep ileriye doğru büyük bir akışın, durduramayacağımız bir çekimin, evrim sürecinin içindeyiz. Bunun bilincine varmak, özgür seçimimizle evrime katılmak ve olumlu katkıda bulunmak ise, sorumlu bir varlık, yani İNSAN olmanın bir gereğidir.

Hayatımız Mizah

Güngör Özyiğit

Adam doktora gider ve karısının iştihayı kaybı olduğunu söyleyerek çare ister. Doktor: "Eve gittiğinizde" der "Belli bir mesafeden, karınıza seslenin, ona bir soru sorun. Eğer sizi duymazsa, biraz daha yaklaşın ve sorunuzu yineleyin. Böylece hangi mesafede duyduğunu saptayalım; sonra ona göre tedavi uygulayalım.."

Adam evine döner. Karısı mutfakta yemek pişirmektedir. Adam mutfağın kapısından seslenir: "Hayatım, ne yiyorsunuz bu akşam?"

Karısından ses çıkmaz. Adam iki adım yaklaşır ve bir kez daha sorar: "Hayatım, ne yiyorsunuz bu akşam?"

Yine cevap alamayınca, bu defa iyice yaklaşır soruyu tekrarlar. Bunun üzerine karısı bağırır: "Üçtür köfte diyoruz ya!"

İnsan çoğu kere kendindeki bir eksikliği karşısındakine yansıtır. Kendi duymadığı halde başkalarını sağır sanır.

Doktor Temel, hastasına acı haberi verir: "Üzülerek söylüyorum, çok az ömrünüz kaldı.."

Hasta sorar: "Ne kadar az yani?"

Doktor sadece "On.." deyince, hastanın kafası kızar: "On ne demek?" diye haykırır "On ay mı, on hafta mı, on gün mü?"

Ve doktor geri saymaya başlar: "On, dokuz, sekiz, yedi..."

Ömrümüzü iyi, yararlı ve güzel işlerle dolduralım, aman. Geri sayım başladığında bu an herkes için çok yaman!.

Adamın biri doktora gider ve kalbinin

hızlı atmasından şikayet eder. Doktor adamı iyice muayene ettikten sonra, fikrini söyler:

"Atmaması gerek!"

Doktorun bu sözü üzerine adam, at maması almak üzere bir eczaneye gider. Eczacı yanlış adrese geldiğini söyleyerek, adamı karşıdaki veterinere gönderir.

Adam, veterinere gider, beş kutu at maması alır ve bunu beş ay süreyle kullanır.

Sonuçtan memnundur. Fakat at mamaları bitince adamın kalbi yeniden hızlı atmaya başlar ya da ona öyle gelir.

Hemen veterinere gider ve birkaç kutu daha at maması almak ister.

Veteriner: "Ne yazık ki, hiç gelmedi, hepsi bitti" deyince, adam soluk soluğa doktora koşar ve durumu bildirir:

"Atmaması bitmiş!"

Doktor çok emin bir şekilde karşılık verir:

"Bitmemesi gerek!"

Muayeneden çıktıktan sonra adamın kafası iyice karışır. Bitin memeliler grubundan olup olmadığını düşünür. O arada da sinirden kaşınır.

Doğru anlamak için, dinlemeyi bilmek kadar, anlatanın dili iyi kullanması da çok önemli. Yoksa insanların karşılıklı konuşmaları sağırlar diyaloguna dönüşebilir. Yani mesajın doğru iletilmesinden, anlatan da en az dinleyip anlayan kadar sorumlu. Ancak arada aksaklıkların olması, anlaşmayı güçleştirse bile mizahı besliyor. Gülmeye vesile oluyor.

Daniel'den Bir Hediye

Karen Alexander'dan
Derleyen: Acar Doğangün

Karen Alexander, çoğumuz gibi bir insandı.

Mutlu olduğunu sanıyordu, en azından herkes kadar...

Ne var ki içindeki bir ses ona yaşamında bir şeylerin eksik olduğunu söylüyordu. Bir gün yedi yaşındaki Daniel ile karşılaştı. Çocuk, ona yaşından hiç beklenmedik sorular soruyor ve onun sorularına zekice cevaplar veriyordu... Onu tanıdıktan sonra, Karen kendisine ve başkalarına olan bakışını sorgulamaya başladı. Hatta Tanrı anlayışını bile...

Sıçrayıp kalkarak çevremi saran renkten kurtulacağımı zannettim. Ne var ki, bunun yerine, kendimi inanılmaz güzel renklerle sarılı buldum. Dev, titreşen ağaçlar etrafımda salınıyordu., hafif bir akıntıya yakalanmış dev su yosunları gibi... Böyle güzel bir yakut yeşili daha önce hiç görmemiştim.

“Daniel” dedim. “Neredeyiz.”

Sesi sanki kulaklarımda değil, içimde duyuluyordu: “Ne görüyorsun? Bana ne gördüğünü söyle Karen.”

“Bir tür orman... Burada inanılmaz güzelde ağaçlar var. Sanki hareket ediyorlar, dev bir yelpaze gibi açılıp kapanıyorlar... Böyle güzel ağaçlar görmedim hiç... Daniel, yağmur ormanında mıyız?”

“Başka ne görüyorsun?”

“Şaşırtıcı bir güzellik! Ağaçlar balerinler kadar zarif, sanki bir yerde müzik çalıyormuşçasına ileri geri salınıyorlar. Yapraklarını yayararak gün

ışığına doğru uzanıyorlar. Güneşin onların içine girdiğini görüyorum... Şimdi sanki şeffaflaştılar! Kıvılcımlı ışık zerrelere içlerinde dolaşılıyor, sanki içlerine akıyormuş gibi... Tanrım, nefes kesici! Her şey titreşiyor... ışık, ağaçlar...ve çok güzel bir koku var... Çok yeşil, çok canlı her şey ”

Şaşkınlık ve huşu içindeydim... Burası mucize ve hareketle dolu bir yerdi, atmosfer çok güzeldi... İçimde inanılmaz bir huzur duyuyordum... Ama nerede olduğum ve oraya nasıl geldiğim konusunda hiçbir fikrim yoktu, ama buradan ayrılmak istemiyordum şimdi.

Birden bedenim hızla geriye çekilir gibi oldu... Nefesimi tuttum ve hemen önümde duran o küçük bitkiyi, eğreltiotunu gördüm. Yine kırdaydım ve dizlerimin üzerine çökmüştüm. Ardından o tanıdık kahkahayı duydum.

“Görmek hoş değil mi?” diye sordu küçük çocuk.

“Neydi o? Gördüğüm neydi?” Kalbim sanki göğsümden fırlayacaktı. “Ben nerdeydim?”

“Eğrelti otundaydın” dedi gülerek. “Nerede olduğunu sanıyordun?” Şaşkın ifadem yüzümden kaybolmadan, yemyeşil kıvrım öteki tarafına doğru seğirtti.

“Bekle... Daniel, bir dakika. Eğrelti otunda olduğumu söyledin. Nasıl oldu bu?”

“Yoğunluğunu düşürmene yardımcı oldum Hepsi bu” dedi, mutlu bir biçimde. “Sana söyleyip durduğum gibi, yeteneklerini kullanamayış nedenin kendini çamura gömmüş olman. İnsanların yaptığı da, genelde bu. İşte bu yüzden etrafındaki güzellikleri ve mucizeleri göremiyorlar.” Birkaç kere sıçradı, döndü ve sonra soru soran bakışlarımı görünce döndü.

“Etrafına bak. Neler görüyorsun?”

“Birçok ağaç ve çiçek, otlar, birkaç kaya... ve kuşlar.”

“Yine bak şimdi” dedi, emredermişçesine. “Ama bu sefer hepsinin aynı şey olduğunu düşünerek bak.”

“Anlayamadım!”

“Devam et” dedi. “Neyi görüyorsan ona bak.”

Kıra bakarak, ağaçların, kayaların ve kuşların nasıl aynı şey olabileceğini düşünmeye başladım. Burada, uyuyan bir kedi yavrusunun yumuşak nefes alışverişlerini hatırlatan bir şeyler vardı. Bir huzur ve bir karşılıklı alışveriş...

Büyük, üzerinde küçük noktalar olan kayaya bakarak farklı birşey görmeye

çalıştım. Komik görünse de, onun için kullanabilecek söz “huzur” olabilirdi. Bir kaya nasıl huzur içinde olabilirdi ki? Ama sonra, gördüğüm her şey huzuru yansıtıyordu bana.

“Bakmaya devam et Karen, göreceksin.”

Yanımdaki küçük çocuğun sesi güven ve destek vericiydi. Daniel’ in sözünü ettiği her neyse, tecrübe etmeye kararlı, dikkatimi kayada topladığımda, kaya müthiş bir biçimde değişiverdi. Saniyenin küsuratında içini gördüm sanki! Parlak ışıklı fotoğraflardaki gibi, kaya uzayda titreşen minik, kıvılcımlı ışık zerreciklerinin inanılmaz bir cümbüşüydü!

“Daniel” dedim heyecanla. “Kayanın içini görebiliyorum. Kayanın içindeki ışığı görebiliyorum.”

“Şimdi önündeki çalığa bakmaya çalış”

“Bir tür çam bu. Su verilse daha büyük bir ağaç olabilirdi.”

“Sadece bakmalısın Karen. Ad verme ve aklını devreye sokma, sadece bak.”

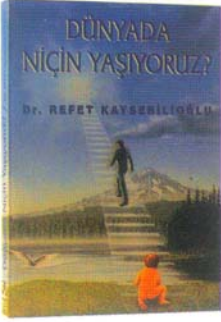
Birden çamın içinde dolaşan enerjiyi görür gibi oldum. Nefesimi tutarak, parıltılı rengârenk ışık zerreciklerini izlemeye çalıştım...

“Tamam! Yapman gereken bu işte!”

İnanılmazdı! Elbette her şeyin atom, molekül ve elektronlardan, hatta daha küçük parçacıklardan meydana geldiğini biliyordum. Ama onları görmek?..

(devam edecek)

SEVGİ YAYINLARI

DÜNYADA NİÇİN YAŞIYORUZ
Dr. Refet Kayserilioğlu

DOĞRU YAŞAMA BİLGİLERİ
Dr. Refet Kayserilioğlu

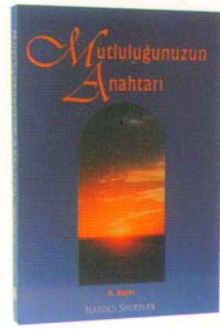
ÜSTÜN İNSAN OLMAK
Dr. Refet Kayserilioğlu

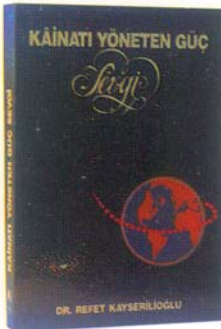
BİZİM CELSELERİMİZ

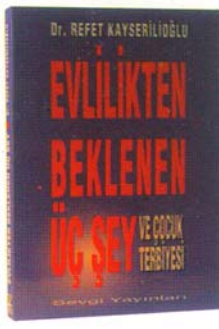
SEVİNİZ BİRLEŞİNİZ BİR OLUNUZ
Dr. Refet Kayserilioğlu

Mİ İTLULUĞUNUZUN ANAHTARI
Harold Sherman

KAINATI YÖNETEN GÜÇ
Dr. Refet Kayserilioğlu

EVLİLİKTE BEKLENEN ÜÇ ŞEY
Dr. Refet Kayserilioğlu

BİR CAN YOĞRULDU
Dr. Refet Kayserilioğlu

İsteme Adresi: SEVGİ YAYINLARI P.K. 471 Beyoğlu - İSTANBUL
veya: Taksim, Aydede Caddesi. Kıvılcım Apt. No: 4/5 Beyoğlu - İST.
Tel: (0212) 250 42 42

DR. REFET KAYSERİLİOĞLU

IŞIĞI GÖRENLER

SEVGİ YAYINLARI

YENİ ÇIKTI

IŞIĞI GÖRENLER

Dr. REFET KAYSERİLİOĞLU

Bu kitap; Işığı arayan, Doğruları, Gerçekleri özleyen gönlünüze,
Bir aydınlık olacaktır. Aslında insan, Doğduğu andan ölünceye kadar,
Gerçekleri arar... Işık peşinde koşan pervaneler gibi,
sıcak ışık kaynaklarına doğru, Yanması, kavrulması pahasına da olsa
Koşar...

Bütün kitapçılarda

Genel Dağıtım: Birleşim, Arkadaş Dağıtım, Artı Dağıtım

İsteme Adresi: Sevgi Yayınları, P.K. 471 Beyoğlu 80090 İstanbul Tel: 252 85 85 - 250 42 42